

Tidsskrift for Søværnen

Nr. 4 · 2010 · 181. årgang

UDGIVET AF SØE-LIEUTENANT-SELSKABET

TIDSSKRIFT FOR SØVÆSEN

2010/4 * 181. årgang

Redaktion: Hans Christian Bjerg

INDHOLD

Indeks til Tidsskrift for Søværnen 2009

Meddelelser fra redaktionen 227

Artikler

Sveaborg – den finske fæstning og dens sømilitære baggrund
Af Svend Nielsen 228

Meddelelser fra Søe-Lieutenant-Selskabet

Formandens årsberetning for det 226. forsamlingsår
ved Christian G. H. Meinertz 251

Debatmødet den 18. november 2010

Ved Christian G.H.Meinertz 262

Referat af Søe-Lieutenant-Selskabets medlemsmiddag
i anledning af Søværnets 500-års jubilæum

Ved Christian G.H.Meinertz 269

Møderække for foråret 2011

Ved Christian G.H.Meinertz 274

Marinens Bibliotek

Erhvervelser marts-juni 2009 276

Sømilitære noter

Fransk-britisk forsvarssamarbejde
Af Arvid Sørensen (1818) 289

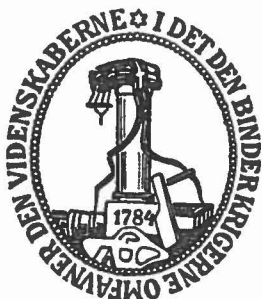
Annoncer 292

Redaktionen sluttet 31. december 2010

Forside: Mønt udsendt i anledning af Flådens 500 års jubilæum.
Mønthuset

Tidsskrift for Søvæsen

2009 - 180. årgang

REDAKTION
HANS CHRISTIAN BJERG

UDGIVET AF
SØE-LIEUTENANT-SELSKABET

KØBENHAVN
2009

Tidsskrift for Søværnen
udgivet af Søe-Lieutenant-Selskabet
og etableret i 1827 som
Archiv for Søevæsenet

Det er tidsskriftets formål at
publicere artikler og indlæg
vedrørende maritime forhold
i almindelighed og Søværnet
i særdeleshed

Søe-Lieutenant-Selskabet
Overgaden O. Vandet 62B
1415 København K
Email: sls@post9.tele.dk

Trykt hos:
ID-TRYK

ISBN 0040-7186

INDHOLDSFORTEGNELSE

EMNELISTE I

FORSVARSPOLITIK OG STRATEGI

FREMTIDENS SØVÆRN, En paneldiskussion med politikere fra Folketingets forsvarsudvalg den 12. marts 2009.....	4
Borck, Niels Christian ET BUD PÅ FLÅDENS FREMTID ANNO 2009.....	18
Bagge, Asger PIRATER OG SOMALIA	60
Bork, Pierre Fyrstenberg DEMOKRATI I IRAK	76
Kitnæs, Claus INFORMATIONSSOPERATIONER I DET MARITIME MILJØ	186
Kieler, S.S. v.F. NOGLE SYNSPUNKTER PÅ DANSK MARITIM SIKKERHEDSPOLITIK.....	203
Sørensen, Arvid FRANSK FORSVAR 2009-2014.....	211
Edlefsen, Frank ET ARKTISK REGIME	222
Hansen, K.P. BIBLIOTEKSSAGEN 2001-2009	258

MARINE- OG SØKRIGSHISTORIE

Borg, Peter SØOPMÅLING I GRØNLAND FOR 100 ÅR SIDEN.....	111
--	-----

Jacobsen, Per CORAL SEA – MAJ 1942	155
Bjerg, Hans Christian DET FRIE HAV OG SØHERREDØMMET	207
Theill, V. HISTORIEN DER ALDRIG BLEV FORTALT TORPEDOBÅDENE SØLØVEN OG SØRIDDEREN.....	295
Jøhnke, F.H. MIN VIRKSOMHED I MARINEN 1870-1898.....	324

FORFATTERFORTEGNELSE TIL EMNELISTE I

Bagge, Asger PIRATER OG SOMALIA	60
Bjerg, Hans Christian DET FRIE HAV OG SØHERREDØMMET	207
Borg, Peter SØOPMÅLING I GRØNLAND FOR 100 ÅR SIDEN.....	111
Borck, Niels Christian ET BUD PÅ FLÅDENS FREMTID ANNO 2009.	18
Bork, Pierre Fyrstenberg DEMOKRATI I IRAK	76
Edlefsen, Frank ET ARKTISK REGIME.....	222
FREMTIDENS DANSKE SØVÆRN. EN PANELDISKUSSION 12. MARTS 2009	4
Hansen, K. P. BIBLIOTEKSSAGEN 2001-2009	258

Jacobsen, Per CORAL SEA – MAJ 1942	155
Jøhnke, F. H. MIN VIRKSOMHED I MARINEN 1870-1898.....	324
Kieler, S.S.v.F. NOGLE SYNSPUNKTER PÅ DANSK MARITIM SIKKERHEDSPOLITIK	203
Kitnæs, Claus INFORMATIONSDATA I DET MARITIME MILJØ	186
Sørensen, Arvid FRANSK FORSVAR 2009-2014	211
Theill, V. HISTORIEN DER ALDRIG BLEV FORTALT TORPEDOBÅDENE SØLØVEN OG SØRIDDEREN.....	295

EMNELISTE II

BOGANMELDELSER

Hans Christian Bjerg Samvær og kammeratskab. Søofficers-Foreningen gennem 50 år 1859-2009 (Kristen H. Winther)	133
Jørn Hansen og Johan Knudsen Ubådene af Delfinen-klassen (1818)	266
Hans Christian Bjerg Fra sømilitær kapacitet til museumsgenstand (1818)	268

MARINENS BIBLIOTEK

ERHVERVELSER SEPTEMBER/OKTOBER 2008.....	139
ERHVERVELSER NOVEMBER/DECEMBER 2008	216
ERHVERVELSER SEPTEMBER/OKTOBER 2009.....	351

MEDDELELSER FRA REDAKTIONEN

(Hans Christian Bjerg)	
2009/1	3
2009/2	75
2009/4	221

MEDDELELSER FRA SØE-LIEUTENANT-SELSKABET

MARINENS BIBLIOTEK	
DEBAT OM SAMMENLÆGNINGEN AF FORSVARETS VÆRNSBIBLIOTEKER	67
INDBYDELSE TIL SØE-LIEUTENANT-SELSKABETS 225-ÅRS JUBILÆUM 17. SEPTEMBER 2009	147
SØE-LIEUTENANT-SELSKABETS POSITION I SØVÆRNET GENNEM 225 ÅR (Michael G. Landmark).....	149
SØE-LIEUTENANT-SELSKABETS FORMÆND 1934-2009	154
FORMANDENS ÅRSBERETNING FOR DET 225. FORSAMLINGSÅR (Michael G. Landmark).....	271
SØE-LIEUTENANT-SELSKABETS 225. ÅRS JUBILÆUM 17. SEPTEMBER 2009	279
FOREDRAGSRÆKKE FOR FORÅRET 2010.....	343

NEKROLOGER

1601. FINN STEINGRIM THOSTRUP (1589 og 1593)	72
1727. FLEMING OTZEN (1722).....	73
1681. KJELD SØDERLUND (1617)	264
1700. PETER BROBERG (1617,1702).....	349

MARITIM DEBAT

ET NYT NEDERLAG FOR DEN DANSKE MARINE? (S.S.v.F.Kieler)	130
UBÅDSVÅBEN IGEN? (Jørn Hansen)	198
FLÅDENS FREMTID TIL DEBAT (Jesper Glahn).....	344

SØMILITÆRE KURIOSA

ÆLDSTE DANSK-NORSKE BÅDSMANDSPIBE/-FLØJTE 1566 (Hans Christian Bjerg)	354
---	-----

FORFATTERFORTEGNELSE TIL EMNELISTE II

Bjerg, Hans Christian FESTTALEN VED SØE-LIEUTENANT-SELSKABETS 225. ÅRS JUBILÆUM (SLS Meddelelser)	280
--	-----

Bjerg, Hans Christian ÆLDSTE DANSK-NORSKE BÅDSMANDSPIBE/-FLØJTE 1566 (Sømilitære kuriosita)	354
Glahn, Jesper FLÅDENS FREMTID TIL DEBAT (Maritim debat)	344
Hansen, Jørn UBÅDSVÅBEN IGEN? (Maritim debat)	198
Kieler, S.S.v.F. ET NYT NEDERLAG FOR DEN DANSKE MARINE? (Maritim debat)	130
Landmark, Michael G. SØE-LIEUTENANT-SELSKABETS POSITION I SØVÆRNET GENNEM 225 ÅR (SLS Meddelelser)	149
Landmark, Michael G. FORMANDENS ÅRSBERETNING FOR DET 225. FORSAMLINGSÅR	271
Sørensen, Arvid (1818) JØRN HANSEN OG JOHAN KNUDSEN UBÅDENE AF DELFINEN-KLASSEN (Boganmeldelse)	266
Sørensen, Arvid (1818) HANS CHRISTIAN BJERG FRA SØMILITÆR KAPACITET TIL MUSEUMSGENSTAND (Boganmeldelse)	268
Winther, Kristen H. HANS CHRISTIAN BJERG SAMVÆR OG KAMMERATSKAB. SØOFFICERS-FORENINGEN GENNEM 150 ÅR 1859-2009 (Boganmeldelse)	133

FORFATTERE EFTER SØOFFICERSRULLEN 1720

1589	Jørgen Vilhelm Stilling
1593	Nicolai Frederik Stegmann
1617	Svend.Schack von Fyren Kieler
1702	Thomas Arnold Sørensen
1722	Leif Rostgaard Sørensen
1818	Arvid Sørensen

SVEABORG

DEN FINSKE FÆSTNING OG DENS SØMILITÆRE BAGGRUND

Af Dr.phil. Svend Nielsen

Dr.phil. Svend Nielsen har tidligere leveret bidrag til Tidsskrift for Søværnen. I denne artikel redegør han for den finske søfæstning Sveaborg ud for Helsinki, der på forskellig måde har spillet en rolle i nordisk historie, og dens sømilitære baggrund. Artiklen er resultatet af forfatterens mangeårige marinehistoriske interesse og indgående kendskab til Finlands historie.

Indledning

Efter kun et kvarters tid med en mindre færge fra Salutorget inderst i havnen i Helsinki, så toner søfæstningen Sveaborg, emnet for nærværende artikel, frem med sine svære bastioner og det store, centrale kirke- og fyrtårn. Under sejladsen er der en smuk udsigt agterud til byen, hvor den højtliggende, hvide domkirke udgør det dominerende midtpunkt, og man passerer de store færger ved hver sin kaj: Viking Line til bagbord og Silja Line til styrbord.

Hver eftermiddag står disse færger fyldt med forventningsfulde passagerer gennem havnen, og styrer med efterhånden høj fart tæt forbi Sveaborg og ud i et lumskt farvand fyldt med klippeskær og småøer. Men næste morgen er bådene uden problemer fremme i Stockholm, og man kan ikke lade være med endnu en gang at tænke på, hvor let turen er gået, især takket være alskens moderne teknologi og komfort. Her er en verden til forskel fra fortidens søfart, især søkrig, med dens mange prøvelser, i disse kolde, nordlige farvande, som vi senere skal se.

Et historisk ride

Den følgende, korte, historiske oversigt er for de generelle forholds vedkommende især baseret på Henrik Meinanders *Finlands historia* fra 2007. Hensigten med oversigten er at minde om nogle hovedpunkter af Finlands og Sveriges historie, som også kan hjælpe med til at kaste lys over baggrunden for Sveaborgs opførelse. Denne søfæstning er i sig selv et symbol på den urgamle søvej mellem det østlige Sverige og det sydvestlige Finland, anlagt, da der blev behov for at sikre søvejen militært.

*Færgeren på vej mod Stockholm, et nutidigt symbol på en gammel søvej. I forgrunden ses Sveaborg og en russisk, riflet bagladekanon.
Foto Marjatta Nielsen.*

– Sveaborg, i en finsk form ”Viapori”, fik sit nuværende finske navn, ”Suomenlinna”, der kan oversættes til ”Finborg”, ved selvstændigheden i 1917. – Her har jeg dog valgt at anvende det svenske navn ”Sveaborg”, da artiklen helt overvejende behandler tiden før selvstændigheden.

Forbindelsen mellem Finland og Sverige rækker langt tilbage i forhistorisk tid, idet arkæologiske undersøgelser har godtgjort, at der har været kontakt mellem de to lande siden stenalderen. I vikingetiden blev forbindelserne intensiverede og udvidede mod øst, idet svenske vikinger nu også besejlede russiske floder og nåede helt til Byzans/Konstantinopel, et førende kulturelt, religiøst og politisk centrum (Edgren 1992, passim). Påvirkningerne herfra har sat sig dybe spor i Rusland, der f.eks. blev en del af den græsk-ortodokse kirke, og man kan også møde østlige, kulturelle træk i Karelen. Hvad religion angår, blev Finland dog kristnet vestfra og kom under svensk herredømme i løbet af ”korstogstiden” på 1100- og 1200-tallet. Endnu i dag minder ca. 6% svensktalende, der især bebor den sydvestlige del af landet, om forbindelsen til Sverige, og finsk og svensk er ligestillede sprog i henhold til den finske forfatning.

Den svenske ekspansion i Finland foregik relativt problemfrit, idet landet, bortset fra de sydvestlige kystområder, bestod af uhyre store, tynd-

tbefolkede områder, og det samme gjaldt for de tilstødende russiske områder. Først i 1300-tallet blev der f.eks. behov for at drage politiske grænser mellem det svensk-finske og russiske riger, der havde centrum i Novgorod, senere i Kiev og Moskva. Karakteristisk for disse riger var, at de af flere årsager og gennem århundreder var relativt ustabile og dermed ikke udgjorde nogen virkelig alvorlig trussel mod deres nabo i vest, selv om der på 1400-1500-tallet flere gange var krige med Rusland, f.eks. omkring den befæstede, finske by Viipori, Viborg. Heller ikke under "stormagtstiden" på 1600-tallet, hvor Sverige fremstod som en af Europas førende magter, udgjorde østlige naboer nogen trussel.

Set fra et sømilitært synspunkt var heller ikke søvejen mellem Sverige og Finland truet i ældre tider. Ganske vist har Østersøen aldrig været noget "fredens hav", og grænsen mellem handel og sørøveri, har alle dage været svær at fastlægge; men stridighederne til havs foregik oftest længere sydpå i Østersøen. En beretning fra vikingetiden viser, at ikke engang "Nordens apostel", missionæren Ansgar, kunne vide sig sikker, idet hans skib under en rejse til Sverige blev udplyndret af sørøvere.

Også senere var søfarten ofte truet af sørøvere, som det for nylig er blevet beskrevet af Olaf Olsen i "Ufredens Hav"; her befinder vi os endda på Dronning Margrethe I's tid langt oppe i middelalderen, hvor selv det fjerne, finske kystland blev hjemsøgt af de såkaldte "fetaljebrodre" (Olsen 2002, 59). Antagelig blev sørøveriet i Østersøen først bragt til ende, eller i høj grad besværliggjort, i løbet af 1500-tallet, hvor de permanente orlogsflåder i Norden blev etablerede, som beskrevet af Hans Christian Bjerg (2008, passim). Til gengæld tilkom nu et nyt fænomen, kapervæsen.

"Stora ofreden" og Peter den Store

"Stora ofreden" er den malende, svenske betegnelse for "Den store nordiske krig" (1700-1721), der blev et skelsættende vendepunkt i Finlands og Sveriges historie. Karl XII (1697-1718) kom, kort fortalt, i krig med næsten alle sine naboer, endte som taber og måtte afgive store landområder, herunder Karelen, til Rusland. I sidstnævnte land regerede den unge, meget reformivrige zar Peter den Store (1682-1725), hvis styre førte til særdeles radikale ændringer af det tilbagestående, russiske samfund. Ikke mindst efter at han havde foretaget en "dannelsesrejse" i Europa og efterfølgende fået hjælp fra indkaldte, udenlandske eksperter til sine mange forehavender. Ruslands hovedstad blev nu flyttet til Skt. Petersborg, der voksede frem med imponerende hast, ganske tæt på Finland og dets vigtigste, østlige by Viborg.

Men nok så alvorligt, Skt. Petersborg, herunder fæstningen Kronstadt i nærheden, var blevet anlagt inderst i Finska Viken, hvilket bestemt ikke var en tilfældighed. Peter den Store ønskede nemlig også at skabe en orlogsflåde og udvide sit politiske interesseområde til Østersøen, og som noget helt nyt indgik opbygningen af en skærgårdsflåde af *galejer* i disse planer. Personen bag dette projekt var en i 1702 indforskrevet græker ved navn Ivan Botzis, der havde mange års erfaring med netop denne særlige slags krigsskibe fra sin tjeneste i den venetianske flåde. Det nævnte år regnes i øvrigt for året for den russiske flådes grundlæggelse (Nikula 1933, 2ff).

Galejerne skulle i krig bl.a. operere langs de finske kyster og dermed også om nødvendigt kunne blokere for sejladsen mellem Sverige og Finland. Under den store nordiske krig viste de russiske galejer sig desuden at være ganske effektive til også at føre tropper hurtigt frem, som erobringen af Finland i 1713-1714 viste; denne hændelse, maritimt set, er blevet detaljeret beskrevet af Nikula (op. cit.). Krigen afslørede i øvrigt, at den beskedne svenske eskadre, der var til rådighed, stod magtesløs med hensyn til forsvaret af Finlands kyst. Det skyldtes blandt andet, at hovedeskadren stedse måtte være i svensk farvand, f.eks. basen i Karlskrona, forberedt på angreb fra den danske flåde.

Allerede fra slutningen af 1500-tallet havde den svenske flåde i et vist omfang anvendt mindre rofartøjer til forsvar af den svensk-finske skærgård, og disse blev på et tidspunkt forsynet med en kanon. Men først sent under den store nordiske krig byggedes igen mindre fartøjer, herunder galejer udrustet med et varierende antal kanoner, med henblik på at bekæmpe den russiske galejflåde (Nikula op. cit.). Der blev endda fra svensk side i løbet af 1700-tallet udviklet en kampform for galejerne, der "viser en påfaldende lighed med den taktik, der var udviklet af grækerne i Middelhavet helt tilbage i 5. årh. f. Kr." (Nikula op., cit. 247).

I en senere krig mod Rusland i 1741-1743, hvor den svenske flåde (af fregatter og linjeskibe) faktisk var den russiske numerisk overlegen, endte det alligevel med nederlag og en midlertidig russisk besættelse af Finland, samt afståelse af finsk område, og igen havde de russiske galejer spillet en fremtrædende rolle. Det fremgår imidlertid også, at den svenske krigsførelse havde været inkompetent, præget af dårlig økonomi og indbyrdes uenighed (Nikula op. cit., 16ff).

Sveaborg grundlægges

Hvorom alting er, stod det efterhånden klart, at Rusland var blevet Sverige-Finland militært overlegent og udgjorde en alvorlig trussel, det

Moderne luftfoto med de omfattende fæstningsværker, der udgør Sveaborg. Efter Magnus Ullmann.

være sig til lands eller til vands; det er på den baggrund, at Sveaborgs opførelse skal ses. Der var nu et klart behov for et nyt, stærkt, sømilitært støttepunkt, vendt mod Rusland, men samtidig også en flådebase, der skulle sikre den livsvigtige, søværts forbindelse over Østersøen.

Der var imidlertid også i høj grad tale om international storpolitik, idet opførelsen af Sveaborg i et betydeligt omfang blev finansieret fra fransk side. Således viste en opgørelse fra 1769, at Frankrig havde betalt 90 tønder guld til Sverige, midler, som helt overvejende blev anvendt til befæstningsformål i Finland. Strategien bag denne franske gavmildhed var at styrke Ruslands naboer mod nord og syd militært, dvs. Sverige-Finland og Tyrkiet. I følge denne tankegang ville det lægge et vist, konstant pres på Rusland, som i en krigssituation endda kunne risikere angreb på sine flanker. Også den svenske regering bifaldt til fulde denne politik og opretholdt derfor livlige, diplomatiske forbindelser med Tyrkiet (Klinge 1998, 10 og passim), hvortil i øvrigt allerede Karl XII var flygtet og havde opholdt sig i en længere periode.

Opførelsen af Sveaborg indledtes i foråret 1748 og kom til at stå på i omkring 25 år, en periode, der således blev karakteriseret af meget store entrepriser, herunder bortsprængning af klipper og undergrund og opfyldningsarbejder, etablering af diverse forsvarsanlæg og havnefaciliteter samt opførelse af et stort antal bygninger. I perioder arbejdede der næsten 7.000 mand på Sveaborg og nu og da i op til 12 timer i døgnet (Gardberg og Palsila 1998, 22ff). Arbejdet blev lagt i hænderne på svenske Augustin Ehrensvärd (1710-1772), greve og officer, som høstede stor anerkendelse for sin indsats, herunder forplejningen af de mange soldater og arbejdere; alligevel må mandefaldet i forbindelse med fæstningsarbejdet betegnes som uhyggeligt stort.

Sveaborgs fæstningsbyggeri foregik på seks øer/klippeskær, der udgjorde et 75 ha stort areal. På den sydlige hovedø opførtes svære bastioner, "Gustavssvärd", med den imponante "Kungsporten". Da byggeriet på Sveaborg var afsluttet, fandtes der ca. otte kilometer mure opført i kampsten, heraf halvdelen på Vargön, hvortil kom et omfattende system af kassematter. Hvad angår fæstningens bestyknings, oplyser et inventarium fra 1803 om plads til 1.395 kanoner, heraf 454 i kassematter, samt bag linjerne 154 mortérer (Paulaharju & al., s.a.).

På den nordligere Vargön fandtes bl.a. skibsværft med to dokker, hvor en betydelig del af den nye skærgårdsflådes fartøjer siden blev bygget. Det var også Ehrensvärd, som stod bag denne nyskabelse inden for forsvaret, at en skærgårdsflåde skulle etableres, bestående af galejer og

andre mindre fartøjer, der kunne ros, samt lette, manøvredygtige, såkaldte skærgårdsfregatter. Denne særlige flådeenhed skulle hovedsagelig operere under hærens kommando, ikke admiralitetets, og den finske del skulle have hovedbase på Sveaborg med Ehrensvärd som chef (Gardberg & Palsila 1998, 54; Meinander 2007, 72ff). Ved bygningen af skibene stod tidens førende skibskonstruktør, Fredric Henric af Chapman (1721-1808) til rådighed; han blev i 1783 leder af den svenske flådes værft i Karlskrona.

Indretningen af flådebasen og skibsværftet på Sveaborg, samt oplysninger om de generelle, sømilitære forhold i tidsrummet 1756-1791 er indgående beskrevet af Oscar Nikula (1933). Her finder man også oplysninger om, hvor vanskeligt og dyrt det var blevet at skaffe jern, træ, master rundholter, tjære, beg, hamp osv., sammenlignet med forholdene under stormagtstiden, dvs. alt det, der var nødvendigt ved bygning af skibe. Mangelen på eg førte f.eks. til øget brug af det mindre holdbare fyrretræ, og kun et fåtal af skibene blev pga. udgifterne kobberforhuede (Nikula op.cit. passim og 163ff).

Fortifikatorisk er der næppe tvivl om, at Sveaborg repræsenterede noget af det ypperste, der kunne præsteres inden for datidens befæstningskunst, og derfor ville kræve endog meget betydelige land- og søstridskræfter at indtage. Men dette faktum kunne ikke undgå samtidig at udgøre også en permanent, *politisk* provokation over for Rusland og dets nye hovedstad, Skt. Petersborg, der nu kom til at ligge blot 300 km ad søvejen fra Sveaborg.

Ehrensvärd blev en ledende skikkelse bag Finlands forsvar, men gjorde sig også gældende inden for politik og kulturliv i Sverige. Han ligger, meget passende, begravet på Borggården på Sveaborg (Linnanmäki 1998, 64ff), og hans gravmæle, udfærdiget af J.T. Sergel i samarbejde med Gustav III og Ehrensvärds søn, der var kunstteoretiker og admiral, er uden overdrivelse et af de smukkeste i Norden.

Kong Gustav III i krig

I 1788 benyttede Gustaf III (1772-1792) lejligheden til at erklære Rusland krig, mens dette land også var i krig med Tyrkiet. Krigen, hvori kongen selv deltog aktivt, blev opslidende både for Sverige-Finland og Rusland og endte uden en egentlig afgørelse, selv om sidstnævnte land led nederlag i et stort søslag i Svensksund i Finska Vikens østre skærgård. – På trods af denne sejr må det siges, at Gustav III's ubestridelige meriter inden for kunst og kultur, utvivlsomt var større end hans evner som politiker og feltherre (Meinander 2007, 85ff).

Fæstningsværket på Gustavssvårds yderste sydlige hjørne, således som det så ud i 1760-tallet. Akvarel i Kungl. Biblioteket, Stockholm.

Sveaborg var kun indirekte involveret i denne krig, idet der her alene foregik et omfattende byggeri af nye fartøjer til skærgårdsflåden (Nikula op. cit., 286f), lige som operationerne, der fandt sted længere østpå, udgik fra denne base. Det bør imidlertid ikke glemmes, at Sveaborgs blotte eksistens meget vel kan have været en medvirkende årsag til, at russerne ikke orkede at fortsætte krigen vestover, og at der af den grund kunne slutes fred i 1790. Det vides dog, at Rusland faktisk havde haft planer om at angribe Sveaborg, hvilket på netop dette tidspunkt kunne være blevet fatalt. Søfæstningen havde nemlig måttet afgive et stort antal af sine kanoner til de mange skibe, der var blevet udrustede og sendt i søen under krigen (Nikula op.cit. 286ff).

Krigen 1808/1809

I 2009 mindedes man 200 året for Sveriges afståelse af Finland til Rusland, en begivenhed, der i høj grad var styret af storpolitik. Napoleon og Aleksander var således ved mødet i Tilsit i 1807 bl.a. blevet enige om at give Rusland frie hænder i Finland, hvis ikke Sverige opsagde sin alliance med England. Da dette ikke skete, invaderede Rusland i februar 1808 uden krigserklæring Finland og fik hurtigt kontrol over store områder i den sydlige del af landet, dog ikke umiddelbart Sveaborg. Det hjalp ikke meget, at det, efterhånden som krigen skred frem, lykkedes den svenske skærgårdsflåde at hindre den russiske skærgårdsflåde i at trænge op i Den botniske Bugt, og at engelske og svenske fregatter og linjeskibe havde kontrollen til havs og f.eks. lukkede den russiske flåde inde i den estiske havn Baltischport (Meinander 2007, 88ff; Malmqvist & Larsson 2008, 10ff). – Til gengæld fik Sverige ingen hjælp fra sin engelske allierede i det andet og afgørende krigsår, 1809.

Sveaborg blev belejret af russerne fra den 19. marts 1808, hvor det første skud blev affyret mod fæstningen, og senere samme måned blev den

udsat for beskydning i fem dage med bomber, brandkugler og granater, men med ringe virkning. Paulaharju, Enqvist & Koskinen (piece s.a.) oplyser også, at fæstningens kanoner havde en kort rækkevidde og derfor ringe effekt, medens de russiske batterier var mere effektive, bl.a. fordi de var mobile og opererede på havisen i ly af nærliggende øer.

Fæstningen siges at have rådet over 734 kanoner i 1808 (Paulaharju & alii s.a.) og burde vel på den baggrund kunne forsvare sig. Desuden befandt der sig på Sveaborg over 7.000 personer, hvoraf dog 1800 var "onödiga munnar". Men de svensk-finske landstyrkers tilbageskridt mod nord "tærede så kraftigt på stridsmoralen", at fæstningens kommandant alligevel endte med at overgive fæstningen til de russiske belejringsstyrker.

Således lyder én af forklaringerne på, at Sveaborg overgav sig så hurtigt; en anden forklaring går ud på, at det skyldtes mangel på ammunition (Paulaharju, Enqvist & Koskinen, piece s.a.; Meinander loc.cit.). Et problem var det også, at Sveaborg var omgivet af tyk is, over hvilken også et infanteriangreb teoretisk set kunne foretages, og at havisen desuden hindrede den undsætningseskadre, som man længe håbede på fra Sverige, i at nå frem. Dette med vejrproblemer var i øvrigt noget nyt, idet parterne ikke tidligere havde ført *vinterkrig* mod hinanden. Hvorom alting er, Sveaborg overgav sig, og besætningen marcherede ud og russerne ind. Den 8. maj 1808 hejstes det russiske flag på Gustavssvärd på Sveaborg.

Efterverdenen har ivrigt diskuteret, hvorledes det kunne gå til, at en meget stærk fæstning, i begyndelsen også fjenden mandskabsmæssigt numerisk overlegen, kunne overgive sig, som det nu skete. C.J. Gardberg og K. Palsila (1998, 95ff) har prøvet at belyse dette tema nærmere, og én ting fremgår helt klart: at i krig gælder alle kneb. Således bluffedes og truede russerne skiftevis på forskellige måder, lovede økonomiske fordele/bestikkelse til modparten, etc., etc. Af de mange punkter, der på et tidspunkt indgik i forhandlingerne forud for kapitulationen af Sveaborg, er også følgende: Skærgårdsflåden skulle ved en fredsslutning leveres tilbage til Sverige, men dog kun hvis England tilbageleverede den flåde til Danmark, som man havde taget i København året før(!)

Meget alvorligt var det i al fald, at skærgårdsflådens største og stærkeste del, der lå oplagt, beskyttet af Sveaborgs kanoner, ikke kunne stikke til søs på grund af isen og efterfølgende gik tabt ved fredsslutningen. Hermed var både en af Europas stærkeste søfæstninger og de mange dér berørende skibe sat ud af spillet og dét på en måde, som vel kun de færreste

237

havde forestillet sig. Nu sad russerne på tre meget stærke søfæstninger: Sevastopol i syd og Kronstadt og Sveaborg i nord.

Ser vi på krigens videre forløb, blev der denne gang tale om en krig, hvor russiske tropper trængte helt frem til den finsk-svenske grænse i nord og nu stod foran en invasion af *svensk* territorium, ja endog truede via et fremskud over Ålandsøerne. Hidtil var krigen altid blevet ført på russisk eller finsk område, og der var således tale om et klart magtskifte, hvor Finland ikke længere agerede bufferstat. Desuden ramtes hæren i vinteren 1808 hårdt af dysenteri og tyfus, og foråret 1809 førte til mytteri og tilfangetagelse af kongen (Malmqvist & Larsson 2008, 9ff).

I fraværet af Sveaborgs skærgårdseskadre blev det skærgårdsflådens Stockholms-eskadre, der deltog i krigshandlingerne, som ikke skal skildres her, bortset fra ét meget dystert kapitel. Som nævnt ganske kort i indledningen, medførte datidens søkrige fra åbne fartøjer i disse farvande, ikke mindst i vinterhalvåret, umenneskelige, ja fatale forhold, for besætningerne. I nærværende tilfælde foreligger der et omfattende skriftligt kildemateriale herom (Malmqvist & Larsson 2008, passim). Ca. 4.000 af mandskabet på skærgårdsflådens skibe kom fra "lantvärnet", dvs. personer der var udskrevet til værnepligt efter fransk mønster. De fleste af dem havde aldrig tidligere været til søs, og tjenesten som roere må have virket som et chok for dem. I efteråret 1808 og vinteren 1808/09, efter hjemkomsten fra togt, døde i hundredvis af besætningerne på fartøjerne i Stockholmsområdet. Dødsårsagerne var underernæring, dårlig hygiejne og manglende beklædning samt udmattelse. Generelt set døde omkring en trediedel af alle de finske og svenske soldater, som gik i krig i 1808-1809, heraf sandsynligvis fire femtedele af sygdom; kun en lille del blev således dræbt i kamp (Malmqvist & Larsson 2008, 12f).

Krigens afslutning blev også dramatisk, idet den svenske konge, der som nævnt var blevet arresteret af sine egne, og åbenbart nægtede at se nederlaget og krigens følger i øjnene, blev afsat. Den efterfølgende fred i september 1809 blev dermed et afgørende vendepunkt, både for Sveriges og Finlands vedkommende. Efter at de to lande havde udgjort ét rige gennem omkring 700 år, indlemmedes Finland og Ålandsøerne nu i det russiske kejserrige som et autonomt storfyrstendømme.

Mellem Napoleonskrigene og Krimkrigen

Efter fredsslutningen fulgte en periode på næsten et halvt hundrede år, hvor der herskede fred. Rusland var nu efter også at have besejret Napoleon Kontinentets ubestridt stærkeste militærmagt. Inden for denne fik

Finland lov til at beholde sin religion, love og diverse privilegier, hvilket kejser Aleksander I (1801-25) stadfæstede allerede i 1808 (Meinander 2007, 88ff; Korhonen 1968, 12ff). Helsinki blev efterfølgende Finlands hovedstad, selv om byen var blevet ramt af en ødelæggende storbrand i 1808.

Sveaborg var blevet anlagt syd for Helsinki, på daværende tidspunkt en mindre by, der dog efter tilkomsten af fæstningen tog til at vokse kraftigt. Det var vel en af grundene til, at den blev valgt som det finske storfyrstendømmes nye hovedstad i 1812. Det skete på bekostning af Turko, eller Åbo, længere vestpå, der havde været hovedstad siden middelalderen, ligeledes en søfartsby, med en meget stor, gammel fæstning/slot, domkirke og siden 1642 også universitet. Hovedstadens flytning østpå fra Åbo til Helsinki skyldtes utvivlsomt også et russisk ønske om at svække svenskheden i Finland og knytte Helsinki nærmere til Skt. Petersborg og Rusland. Denne strategi lykkedes, i al fald hvad økonomiske forhold angår, idet Finland bl.a. fik adgang til et meget stort marked og dertil nød toldfrihed i Rusland.

På Sveaborg skete der ikke mange forandringer efter 1809, bortset fra et vist byggeri. De storslåede planer om nybyggeri af bl.a. arkitekten C.L. Engel (1778-1840) blev således ikke ført ud i livet. – Til gengæld blev Engel ansvarlig for det smukke empire-byggeri omkring Senatstorvet og Domkirken i Helsinki. Forsvarsværkerne på fæstningen blev i den følgende periode heller ikke vedligeholdt i rimelig grad, hvorfor de stille og roligt forfaldt. Bemandingen på fæstningen var russisk, idet dog en flådestyrke dér, "Finska sjöekipaget", var finsk bemanded (Gardberg og Palsila 1998, 109ff).

Krimkrigen og Sveaborg

Krimkrigen 1853-56 udspandt sig, som navnet antyder, især omkring denne halvø i Sortehavet og til sidst med den russiske fæstning Sevastopol i centrum. Krigen skyldtes, ganske kort fortalt, at Rusland med sin ekspansionistiske politik ønskede kontrol over udsejlingen fra Sortehavet til Middelhavet og dermed kom i krig med Tyrkiet. De to gamle kolonimagter, England og Frankrig, ønskede at bremse dette russiske fremstød, og stillede sig derfor på Tyrkiets side og deltog siden aktivt i krigen. Som det blev tilfældet i Østersøen, var der også i Sortehavet tale om meget omfattende flådeoperationer, hvor den engelsk-franske flåde i sidstnævnte farvand bestod af over 30 linjeskibe og mere end 200 andre fartøjer af forskellig art (Ulmann 1995, 11).

På grund af disse fjerne begivenheder var Finland imidlertid nu i sin

Ehrensvärds grav i Borggården på Sveaborg. Graven er skibsformet, og overdelen i smukt patineret bronze prydes bl.a. af en korintisk hjelm. Foto Marjatta Nielsen.

egenskab af russisk storfyrstendømme i realiteten kommet i krig med både England, Frankrig og Tyrkiet. Som følge heraf kunne det risikeres, at krigen også ville nå Østersøen; især angreb på Kronstadt og Skt. Petersborg var oplagte muligheder, og i så fald kunne finsk område og Sveaborg vel næppe holdes udenfor. I marts 1854 sejlede en engelsk eskadre da også ganske rigtigt ind i Østersøen og satte kursen mod finske og russiske farvande. Denne eskadre efterfulgtes to måneder senere af en fransk. Den følgende beskrivelse af krigens forløb skyldes i alt væsentligt C.J.Gardberg og Kari Palsila (1998, 114ff).

Truslerne om et muligt angreb på Sveaborg førte til en inspektion, foretaget af den russiske admiral N.A. Arkas. Han har i sine memoirer givet artige oplysninger om forholdene på fæstningen, der beskrives som katastrofale og præget af misrøgt. Kommandanten på Sveaborg, Egon Alva-ter, var lam i benene og sad derfor altid i en stol, og over alt på fæstningen mødte man i øvrigt uduelighed. Nogle steder var nye batterier fejl-placerede, andre steder manglede de. Da Arkas insisterede på prøve-skydning af kanonerne, blev det bestemt afvist af den nyudnævnte kom-mandant, der påpegede, at murene i givet fald kunne styrte sammen. Da admiral Arkas under henvisning til et direktiv fra selveste kejseren gen-nemtvang prøveskydning, styrtede murene ned på en betydelig

strækning, ganske vist først efter det syvende skud; herudover blev det også konstateret, at en del af krudtet stammede fra den svenske (!) tid. Efterfølgende fik man, kort fortalt, travlt med at forstærke og reparere de gamle bastioner og i øvrigt foretage diverse nødvendige tiltag i forbindelse mod det forventede engelsk-franske angreb.

Sømærkerne i farvandene blev fjernede, og det var også på høje tid, for allerede den 8. april sigtedes to engelske fartøjer uden for Sveaborg, og den 12. juni taltes der 14. Da havde allerede den 19. og 20. maj to engelske fregatter i en skudduel fuldstændigt ødelagt et kystbatteri ved Ekenäs på sydvestkysten. Endvidere gjorde englænderne og franskmændene i sommerens løb "strandhugst" i finske havnebyer og hindrede desuden skibsfarten og dermed handelen i at udfolde sig (Meinander 2006, 116f).

Meget voldsomt gik det også til med den store, endnu ikke helt færdigbyggede fæstning i Bomarsund på Ålandsøerne, som russerne var ved at opføre. Den blev erobret og sprængt i luften den 2. september 1854 og ses i dag alene som en malerisk ruin. Ødelæggelsen af Bomarsund er nøje beskrevet af Magnus Ullmann, ledsaget af et imponerende illustrationsmateriale i farver (Ullman 1995, 25ff).

Entrepriserne i forbindelse med Sveaborgs og Helsinkis forsvar blev i vinterens løb ganske omfattende. Der byggedes nye batterier og fæstningsanlæg ved Helsinki, og man spærrede smalle farvande. En tredækker og en todækker på henholdsvis 120 og 74 kanoner anbragtes f.eks. som flydende batterier ved hvert sit sund ved Sveaborg. Nyt var også anvendelsen af de såkaldte *Nobelminer*, konstrueret af Immanuel Nobel, far til Alfred Nobel. Allerede i 1854 løb den engelske fregat *Merlin* (Ullman 1995, fig. 28) som den første i søkrigshistorien på en sådan mine, og da belejringen af Sveaborg begyndte i august 1855, var der i farvandene uden for Helsinki udlagt 44 elektriske og 950 Nobelminer.

En anden nyhed var oprettelse af en telegrafledning mellem St. Petersburg og Helsinki til erstatning for den hidtidige, optiske telegraf. Krimkrigen blev dermed et af de første eksempler på anvendelse af denne banebrydende måde at kommunikere på i krig. Til gengæld viste de nye, russiske kanoner, som man havde modtaget, sig at være helt ubrugelige, og der var ikke tid til at udruste de krigsfartøjer, som lå på Sveaborg. I oktober 1854 sejlede de engelske og franske eskadrer imidlertid hjem for at gå i vinterbase, og isen bredte sig over de finske farvande. Men allerede i midten af april 1855 var englænderne igen tilbage i Finska Viken under kommando af admiral Richard Dundas, denne gang med en eska-

dre på mere end 60 skibe med sammenlagt 1640 kanoner, og i juni sluttede en dog langt mindre fransk flådestyrke sig til den engelske.

Inden der videre redegøres for krigens forløb, vil det være på sin plads at komme med nogle væsentlige, generelle betragtninger om tidens krigsskibe, *teknisk* set. Specielt 1850-tallets og dermed Krimkrigens krigsskibe er beskrevet af Ullman (1995, 17ff), og et godt udgangspunkt er også nogle af de mange forskellige illustrationer, herunder tegninger, litografier og oliemalede malerier, der foreligger om netop denne krigsgang i Østersøen. Kaster man et flygtigt blik på en sådan illustration, ser man det sædvanlige: skibsskrog med kanonporte, sejl, master og ræer samt en mængde røg og damp; det stod Kong Kristian jo også i, så det er ikke usædvanligt at se på den slags motiver. Men der kommer også røg og damp op ad *skorstene*, og det signalerer straks en helt ny epoke i søkrigshistorien, som vi i øvrigt i Danmark har et godt kendskab til, takket være bevaringen af skruefregatten *Jylland*. Det er således stadig napoleontidens velkendte, sejlførende fregatter og linjeskibe af træ med forladekanoner, vi har at gøre med, men størstedelen af skibene er nu også forsynet med en dampmaskine, der driver en *skibsskrue* – som opfinderen, John Ericsson, i øvrigt endnu i 1836 ikke kunne overbevise det britiske admiralitet om nytten af ...

Når man tænker på de utallige beretninger, der findes om hjælpeløse sejlskibe, der slynges op på kysten, eller må vente i måneder på gunstig vind, vil det forstås, hvilken omvæltning opfindelsen af skibsskruen førte med sig. Det gjaldt ikke mindst i søkrig, som i nærværende tilfælde i et farvand med klippeskær, hvor manøvfrihed var særligt vigtigt. Men hvis krigsskibene nu ikke længere behøvede vind, så behøvede de i al fald kul, og det fik englænderne og franskmændene under denne kampagne fra et område i Fårösund, ved Gotlands nordspids, som Sverige havde stillet til rådighed til placering af et kuldepot.

Krigen fortsatte i maj, juni og juli med diverse større og mindre episoder, hvor det dog bør nævnes, at en mindre del af den engelsk-franske eskadre i juni lagde sig uden for Kronstadt og dermed effektivt lukkede den russiske flåde inde resten af sommeren. Det kan i den forbindelse oplyses, at denne russiske flåde på dette tidspunkt bestod af ikke mindre end 30 linjeskibe, 60 fregatter og korvetter samt en skærgårdsflåde af rofartøjer (Ullman 1995, 41).

Den vigtigste begivenhed blev dog det længe frygtede bombardement af Sveaborg, som fandt sted fra den 9.-11. august 1855. Det vil føre for vidt at beskrive de mange detaljer, som karakteriserer denne store krigshand-

ling, hvorfor kun hovedpunkterne skal omtales her. En engelsk-fransk flådestyrke på i alt 77 skibe af vidt forskellig type, fra linjeskibe til flydende batterier, ankrede op ud for fæstningen i en bue, der var ca. tre kilometer lang. Denne operation og skibenes manøvrer i øvrigt forløb uden problemer i dette vanskelige farvand med farlige grunde og skær, hvilket vakte undren på Sveaborg. Forklaringer herpå er, at den svenske kronprins Karl havde overladt den engelske og den franske flåde søkort fra den svenske tid, som var ukendte for russerne. Sverige støttede således naturligt nok England og Frankrig under Krimkrigen, men undlod klogeligt at deltage aktivt i denne.

Over for den engelsk-franske flådestyrke kunne Sveaborg mønstre en garnison på ca. 15.000 mand og 1.500 kanoner. Men meget alvorligt var det, at afstanden fra Sveaborg og Helsinki viste sig at være for stor til, at kanonerne herfra kunne nå de fjendtlige fartøjer. Derimod var det ikke noget problem for de engelske og franske kanoner at nå modparten. I realiteten blev Sveaborg og batterierne på land dermed mål for en beskydning, som de ikke kunne besvare.

En fuldstændig vanvittig og barok situation opstod, da nogle af Sveaborgs kanoner alligevel blev affyrede. Her så man efterfølgende, og vel for første og eneste gang i søkrigshistorien, at kuglerne landede på havet og flød ovenpå. Forklaringen på dette særsyn var, at de russiske officerer for at betale spillegæld havde solgt kanonkuglerne og erstattet dem med sortmalede trækugler. – Kilden til denne historie er min svigerfar, Lars Pettersson, kaptajn og intendent på Sveaborg Museum fra 1944-1951.

Men tilbage til bombardementet, som allerede på den første dag blev voldsomt med over 100 skud i minuttet, mange brande i træhuse, og ammunitionslagre, der sprang i luften på Gustavssvärd. Ud over kanonerne anvendtes også mortérer, og der blev affyret brandraketter. Men den 11. august, efter 46 timers uafbrudt beskydning og affyring af 18.500 projektiler, indstillede bombardementet. Det blev herefter klart for forsvarerne, at modparten ikke havde haft til hensigt at indtage Sveaborg; bl.a. var der ikke medbragt fartøjer, der var anvendelige til et sådant formål. I stedet ønskede englændere og franskmænd tilsyneladende kun at tilføje fæstningen så svære skader som muligt.

Interessante er dog også de senere fremkomne oplysninger om konsekvenserne for angriberens materiel: kanoner og forskelligt andet skyts var blevet så medtagne og slidte ved det langvarige bombardement, at de ikke længere kunne bruges. 16 engelske mortérer var f.eks revnede, og

Kong Christian X besøger Sveaborg i 1928. I baggrunden artilleriskibet Niels Iuel. Efter Hirn.

de store skibe havde fået skader på skroget, forårsaget af de mange rekyl-er fra kanonerne. Hvorom alting er, den 13. august lettede flåden og sejlede bort mod syd.

Tabene på Sveaborg og øvrige stillinger ved Helsinki blev opgjort til 62 dræbte og 199 sårede, mens angriberne havde 33 dræbte. Når beskydningens voldsomhed og de store ødelæggelser på fæstningen tages i betragtning, var tabet af menneskeliv meget beskedent, ikke mindst når man betænker, at den franske admiral Colomb siden kaldte bombardementet for et af de største nogensinde iværksat fra havet mod en fæstning. Med hensyn til de materielle ødelæggelser var de dog ganske omfattende, hvilket ses den dag i dag, selv om mange af de beskadigede stenbygninger og bastioner efterfølgende blev revet ned. Kort fortalt medførte dette – og efterfølgende nybyggeri som ikke skal diskuteres her – at Augustin Ehrensvarlds Sveaborg, arkitektonisk set, kom til at undergå betydelige ændringer i forhold til hans oprindelige idéer. Desuden opgav man nu Sveaborg som flådebase, og i tiden der fulgte, prioriterede det russiske militær i det hele taget Helsinki på bekostning af Sveaborg, også hvad angår selskabsliv mv.

Bombardementet af dette ”Nordens Gibraltar” blev naturligvis fra angri-

bernes side straks betegnet som en stor sejr, akkurat som man gør i moderne krig, selv om man intet har opnået militært. Men kritikerne af det engelsk-franske togt i Østersøen var også hurtigt fremme. En engelsk avis skrev således, at den store, engelske flåde, udsendt under stor jubel, vendte hjem med en meget tvivlsom triumf. At Sveaborgs mure endnu står, og at de russiske krigsskibe ikke er blevet ødelagte. En tysk avis skrev, at englænderne var gode til at plyndre fredelige søfarere og ødelægge, hvad der ikke kunne medtages som bytte. Endvidere, at man ikke havde kunnet kue Rusland, og at England i det hele taget ikke på noget punkt var lykkedes med sine forehavender.

Sveaborg – fra Krimkrig til selvstændighed

Efter Krimkrigen blev den tidligere så lukkede fæstning, som i nutiden, et meget søgt udflugtsmål for indbyggerne i Helsinki, selv om der stadig fandtes en russisk garnison på stedet. Sveaborgs stilling som et militært anlæg blev dog svækket, idet den efterfølgende kun blev ét af adskillige andre befæstningsanlæg, der etableredes i forbindelse med forsvaret omkring Helsinki. Alligevel må Sveaborg stadig have haft betydning, hvis man ser på dens forsvarsmæssige udbygning i de følgende årtier. Således blev der opstillet et større antal svære kanoner af en ny konstruktion i nyopførte bastioner/jordvolde af forskellig art, et imponerende syn endnu i dag.

I modsætning til Krimkrigens simple, glatløbede forladekanoner, en kanontype der med beskedne ændringer havde været kendte gennem et halvt årtusinde, indvarslede de nye kanoner på Sveaborg radikale, tekniske fornyelser. Det drejede sig nu om riflede bagladekanoner, således som de var blevet udviklede fra omkring 1860, og allerede fra dette år fandtes der faktisk bagladekanoner på fæstningen. Kanonerne fra 1860'erne og frem er med enkelte undtagelser af russisk fabrikat, f.eks. årgang 1877 med kalibrer på henholdsvis 9 og 11 tommer og en skudvidde på op til 8.500 m; kanonerne på Sveaborg fornyedes delvist endnu under første verdenskrig (Gardberg og Palsila 1998, 125).

En fortegnelse over alle kanonerne på Sveaborg i tidens løb findes hos Paulaharju, Enqvist & Koskinen (piece s.a.). Ældste kanon er en svensk bronzekanon fra 1550'erne, yngst nogle få kanoner fra anden verdenskrig. Kanonerne fra 1700- tallet er helt overvejende svenske, men på 1800-tallet som nævnt russiske. Der er dog også eksempler på ganske få nyere kanoner fra andre lande, således Japan, Frankrig, England og Tyskland, herunder eksemplarer fra 1930'erne og anden verdenskrig.

I 1800-tallets senere del gik livet sin stille gang på Sveaborg, og vi skal helt frem til "den russisk-japanske krig", før der igen skete virkeligt dramatiske begivenheder på fæstningen. I kølvandet på Ruslands ydmygende nederlag i denne krig, hvor både flåden i Stillehavet og Østersøflåden, sidstnævnte efter at være sejlet til Fjernøsten syd om Afrika, gik tabt, udbrød der i sommeren 1906 mytteri i den russiske garnison på Sveaborg. Ud over krigsnederlaget var årsagen også, at zaren havde opløst думаen og efterfølgende indført undtagelsestilstand. Reaktionen herpå omkring Finska Viken blev den samme: "røde" arbejdere og marinesoldater gik i spidsen for oprør og mytteri.

På Sveaborg blev situation ydermere tilspidset, da kommandanten indtog brændevinsrationerne og ikke ville opfylde nogle af mytteristernes, synes det, rimelige krav: nye madrasser og mere sauna. Kompliceret blev det også af, at nogle infanterister var tro mod zaren, og at Sveaborg således blev delt mellem mytterister og "rødgardister" på den ene side og zartro på den anden. Førstnævnte beskød endda med artilleri på Vargön og Gustavssvärd, hvor der hejstes røde faner, modstanderne på Stora Öster-Svartö. Besvarelsen af ilden fra de zartro medførte, at 57 tons krudt sprang i luften, hvilket afstedkom, at mange rødgardister blev dræbt, og der skete store, materielle ødelæggelser.

De efterfølgende begivenheder blev ikke mindre dramatiske, idet panserskibene *Tsesarevits* og *Slava* samt krydseren *Bogatyr* dukkede op, og mytteristerne troede, at disse skibe var bemandede med tilhængere. Det var ikke tilfældet, idet besætningerne var blevet udskiftede med regeringstro kadetter. På et fjerde krigsskib, *Pomjat Azova*, også tiltænkt rollen at bekæmpe mytterister på Sveaborg, gjorde besætningen faktisk mytteri, smed fire officerer overbord og sejlede til Reval. De tre førstnævnte skibe indledte imidlertid på fire kilometers afstand en effektiv beskyddning af mytteristernes stillinger med svære 12 tommer kanoner, som disse ikke var i stand til at besvare. Kort fortalt blev mytteriet/oprøret nedkæmpet efter nogle dage med en hel del dræbte samt materielle ødelæggelser til følge, samt en efterfølgende rettergang, efter hvilken mange blev henrettede.

Efter ødelæggelsen af den russiske flåde i den russiske-japanske krig indså man, at opbygningen af en ny stor flåde ville tage alt for lang tid. I stedet bestemte man sig for en ny strategi for forsvaret af hovedstaden Skt. Petersborg. Den gik ud på at etablere et system af kystbatterier fra Kronstadt i øst og vestover, herunder i Estland, Finland og på Ålandsøerne; hertil kom minering. Sveaborg indgik også i disse planer, idet der i tiden frem mod første verdenskrig skete visse ændringer og bygge-

rier, bl.a. udvidelse af en skibsdok til reparation af krigsskibe. Desuden udskiftedes en del kanoner med nyere og mere effektive modeller.

Krigsudbruddet i 1914 medførte adgangsforbud for uvedkommende på Sveaborg, hvor der fandtes en stor russisk garnison, men krigshandlinger blev det ikke til. Derimod blev der uroligheder og mytteri i forbindelse med revolutionen og zarens abdikation i 1917, hvilket førte til adskillige dræbte; desuden deserterede soldater i stort tal fra Sveaborg. I 1918 var der stadig megen usikkerhed om, hvad der ville ske, også på grund af de tyske troppers ankomst til Helsinki. Man kunne forestille sig en konfrontation, hvor Sveaborgs kanoner ville blive rettet mod byen, eller dens besætning deltage i kampe mellem de "røde" og de "hvide". Det skete dog ikke, bl.a. fordi det med falske papirer med krav om uskadelliggørelse af kanonerne, krav, der hævdedes at indgå i fredsbetingelserne, lykkedes Allan Staffans og hjælpere at fjerne dele fra over 200 kanoner, så de ikke kunne skyde. Den 13. april 1918 overtog de "hvide" uden dramatik Sveaborg, og hermed var 110 års russisk styre afsluttet (Gardberg og Palsila 1998, 131ff).

Selvstændighedstiden

Med Finlands selvstændighed fik Sveaborg sit finske navn *Suomenlinna*, og mange forestillede sig nu, at her kunne blive folkepark, badested eller lignende, da fæstningen jo måtte være helt forældet. Men det kom ikke på tale, eftersom den øverstbefalende, general Mannerheim, straks stationerede tropper på fæstningen. Desuden kom den også til at fungere som fængsel for mange tusinde "røde" fanger under den ulykkelige borgerkrig, som fulgte efter verdenskrigens afslutning. Mange af disse fanger døde af sygdom og vanrøgt, atter andre blev henrettede.

Sveaborg var efter verdenskrigen i en så slet en tilstand, at det tog en årrække at reparere og udbedre skader, samt at rydde op efter russerne. I de følgende mange årtier, indtil 1973, forblev militæret på Sveaborg, og der tilkom i 1920'erne og 1930'erne en række forskellige foretagender og institutioner med tilknytning til militæret: hospital, skoler, flyvem-skinefabrik, skibsværft mv. (Gardberg og Palsila loc.cit.). Under anden verdenskrig har de forskellige forfattere, jeg har konsulteret, ikke store eller alvorlige begivenheder at berette om fra Sveaborg. Men der var opstillet antiluftskyts på fæstningen til forsvaret af Helsinki, og der skete skader på Stora Öster-Svartö ved russiske bombardementer i 1944.

Et meget interessant, sømilitært bekendtskab er den u-bådsflotille, som i 1930'erne havde sin base på Sveaborg. Det drejer sig om fartøjer, der blev bygget i Finland, og allerede er omtalt hos Steensen (1942, 281 og

U-båden Vesikko på Sveaborg. Foto Marjatta Nielsen.

289f). U-bådene blev projekteret af det tyske firma "Ingenieurs-kantoor vor Scheepsbouw den Haag", som var blevet oprettet i Holland i 1922 for at omgå fredsbestemmelserne i Versailles-traktaten. Dette firma overvågede også u-bådenes bygning, der foregik på Crichton-Vulcan værket i Turko/Åbo. De blev benævnt *Vetehinen-klassen*, opkaldt efter en karakter i det finske nationalepos, *Kalevala* (Melkko 1999, 3ff); Vetehinen svarer nærmest til "nøkken" i dansk folkløse.

Disse u-bådes hoveddata er følgende (Melkko op.cit., 47):

displacement 250/300 tons
 dimensioner 40,9 x 4,1 x 4,2 m
 fart 13/8 knob
 neddykning til maksimalt 100 m
 5 stk. 53 cm torpedoe
 1 stk. 20 mm og 1 stk. 12,7 mm skyts
 2 dieselmotorer, 700 hk
 2 Siemens el-motorer, 360 hk
 asdisc fra Atlas Werke
 aktionsradius, overflade, 1.500 miles/10 knob
 - , neddykket, 50 miles/4 knob
 besætning 20 mand

Tyskland bestilte et af disse fartøjer, da de var meget interesserede i at få erfaringer med små kyst u-både. Den første af disse løb af stabelen i 1933, benævnt CV-707, og den foretog efterfølgende prøvesejladser i Åbos skærgård både dette år og i 1934. Herefter blev båden godkendt som prototype, og der blev bygget seks eksemplarer til den tyske marine på Deutsche Werke i Kiel, benævnt A II klassen.

Den først byggede u-båd fra værftet i Turko kom allerede i 1934 til den finske marine og fik navnet *Vesikko*, i.e. finsk for (europæisk) odder. U-båden var i aktiv tjeneste både under vinterkrigen og i fortsættelseskri-gen. Ved fredstraktaten i Paris i 1947 blev det Finland forbudt at besidde u-både, hvorfor alle disse bortset fra *Vesikko* blev solgt til ophugning i Belgien i 1953. Men *Vesikko* blev skilt ad og i dele transporteret til Sveaborg, hvor den atter blev samlet. Siden 1973 har den været tilgængelig for publikum (Melkko op.cit. 40ff).

Suomenlinna/Sveaborg i dag ligger uden for nærværende tema, men det er under alle omstændigheder en seværdighed, hvor man fornemmer historiens vingesus.

Litteratur

Bjerg, H.C., 2008: Betydningen af søherredømmet på 1500-tallet, *Tidskrift for Søvaesen* Nr. 2, 179. årgang, 106-125.

Edgren, T., 1992: *Finlands historia I. Den förhistoriska tiden*. Ekenäs.

Gardberg, C.J. & Palsila, K., 1998: *Sveaborg*. Otava. Helsingfors.

Hirn, M., red., 1948: *Suomenlinna. Halki kahden vuosisadan*. Werner Söderström. Porvoo – Helsinki.

Klinge, M., 1998: Sveaborg – den fransk-turkiska bakgrunden, i: *Sveaborg – samtiden och eftervärlden*, redaktion: M. af Hällström og M. Sarantola-Weiss. Samfundet Ehrensverd r.f. Helsingfors, 10-23.

Korhonen, K., 1968: Den nationalstatliga linjen, i *Finlands utrikespolitik 1808-1966*, I. Hakalehto, ed., Prisma, Stockholm, 11-23.

Linnanmäki, S., 1998: Augustin Ehrensvärds gravvård – dess skeden och symbolik, i: *Sveaborg – samtiden och eftervärlden*, redaktion: M. af Hällström og M. Sarantola-Weiss. Samfundet Ehrensvärd r.f. Helsingfors, 64-93.

Malmqvist, O. & Larsson, I.W., 2008: "De oändeligt förbannade sluparna..." Episoder från sjöstriderna mot Ryssland 1808-1809, *Maritima skrifter* 6 (Statens maritima museer). Karlskrona.

Meinander, H., 2007: *Finlands historia. Linjer, strukturer, vändpunkter*. 4. oplag. Söderströms. Borgå.

Melkko, M., 1999: Sukellusvene Vesikko, *Sotamuseon julkaisuja* 2, 3-47. Engelsk resumé: The submarine „Vesikko“. (Udgivet af „Det finske Krigsmuseum“ i Helsinki).

Nikula, O., 1933: *Svenska skärgårdsflottan 1756-1791* (Bidrag till Sveaborgs historia II). Samfundet Ehrensvärd seura. Helsinki.

Olsen, O., 2002: *Ufredens Hav – en 600 år gammel sørøverhistorie fra Østersøen*. Gyldendal Leksikon. København.

Paulaharju, O., Enqvist, O. & Koskinen, K., s.a.: *Kanonerna på Sveaborg* (pjece). Sveaborg.

Steensen, R. Steen., 1942: *Alverdens Krigsskibe*. Det Schønbergske Forlag. København.

Sveriges Krig II. Sveriges krig 1808 och 1809, Stockholm 1895

Ullman, M., 1995: *Från Bomarsund till Sveaborg och Kronstadt. Om den brittisk-franska örlogsexpeditionen i Östersjön och Finska Viken 1854-1855*. Bokförlaget Abacus. Mariehamn.

MEDDELELSER FRA SØE-LIEUTENANT-SELSKABET

FORMANDENS ÅRSBERETNING FOR DET 226. FORSAMLINGSÅR

Af Kaptajnløtnant Christian G.H. Meinertz

Mødeaktivitet

Der har i det 226. forsamlingsår været afholdt i alt otte møder, alle i København. Efterårets møderække omfattede et par foredrag hovedsageligt inspireret af søværnets store engagement ud for Afrikas Horn. Selskabets medlemmer fik ved disse lejligheder muligheden for at få indsigt i især de retslige aspekter i forhold til det omfattende pirateri, som foregår i området. Chefkonsulent ved Forsvarskommandoen, Birger Worm, indledte med at sætte fokus på problemer i forbindelse med håndhævelse af havretten. Tidligere formand i SLS nu ansat i rederiet Clipper, Niels Mathiesen, fortalte om Clipper-skibet "CEC Future"s kapring. Tidligere CH SOK, Niels Wang, afsluttede efteråret med at give sit syn på søværnet efter implementeringen af forsvarsforlig 2010-2014.

Forårets møderække gav bl.a. medlemmerne mulighed for dels at samle op på tidligere temaer og dels at blive opdateret på aktuelle begivenheder nationalt og internationalt.

Flemming Ytzens foredrag omhandlede i særlig grad Kinas rolle som regional og international stormagt med de implikationer, dette har på det politiske og militære plan.

Den tyske forsvarsattaché, fregattenkapitän Thomas Papenroth gav sit syn på de udfordringer det tyske søværn står overfor i fremtiden, herunder hvilke muligheder de nye korvetter af Braunschweig-klassen giver. Kommandørkaptajn Henrik Holck Rasmussen fortalte derefter om sine erfaringer som chef for den stående minerydningsgruppe 1 om bord på kommandoskibet "Thetis".

Som afslutning på forårets møderække gav forsvarschefen, general Knud Bartels, sit meget ærlige syn på fremtidens forsvar efter imple-

menteringen af forsvarsforliget. Det blev et meget underholdende og livligt møde præget af en stor debatlyst.

Emnerne for de afholdte møder i det 226. forsamlingsår omfattede således:

- Havretten i dag,
v. chefkonsulent Birger Worm.
- Håndtering af en kapring,
v. general manager SQE Niels Mathiesen.
- Forsvarsforlig 2010-2014,
v. kontreadmiral Niels Wang.
- Asien som spændingsfelt,
v. journalist Flemming Ytzen
- Det tyske søværn,
v. fregattenkapitän Thomas Papenroth
- Erfaringer fra tiden som chef for NATO stående minerydningsgruppe 1 (SNMCMG1)
v. kommandørkaptajn Henrik Holck Rasmussen
- Forsvarschefens tanker for fremtidens forsvar
v. general Knud Bartels

Det gennemsnitlige antal deltagere til møderne har været ca. 31, hvilket betegnes som særdeles tilfredsstillende.

Andre arrangementer

Som altid var Søe-Lieutenant-Selskabet repræsenteret af formanden og sekretæren ved markeringen af årsdagen for Slaget ved Sjællands Odde den 22. marts, denne gang 202-årsdagen.

Programmet omfattede indledningsvis en gudstjeneste i Odden kirke v. sogne- og orlogspræst Camilla Munch. Efter gudstjenesten blev der nedlagt krans på fællesgraven, hvorefter VBK var vært for den traditionsrige frokost bestående af gule ærter og endnu en gang en fantastisk udsigt over et solbeskinnet Kattegat.

I forbindelse med højtideligholdelsen af Slaget på Rheden den 2. april, deltog formanden i kransenedlæggelsen ved mindesmærket på Holmens kirkegård sammen med sekretæren, en repræsentant fra Marineforeningen, og det officielle søværn, repræsenteret ved stabschefen for Søværnets Officersskole. Efterfølgende nedlagdes en krans ved Olfert Fischers gravmonument ved den Tysk Reformerte Kirke i Gothersgade i Køben-

havn. Til stede ved den lejlighed var foruden formanden og sekretæren repræsentanter for kirke og menighed.

I april valgte bestyrelsen at fremsende et indlæg til de forsvarspolitiske ordførere m.fl.

Baggrunden for at fremsende dette er der redegjort for i TfS nr. 2 og på SLS hjemmeside, men bør rettelig også hermed fremgå af Formandens Beretning:

”Kære medlemmer,

Søe-Lieutenant-Selskabets bestyrelse besluttede kort før udløb af april måned at fremsende et indlæg skrevet af et af vores mangeårige medlemmer, tidl. flotilleadmiral Niels C. Borck, til de forsvarspolitiske ordførere, til forsvarsministeren, samt til forsvarschefen og chefen for Søværnets Operative Kommando.

Indlægget, som var vedlagt et følgebrev fra Søe-Lieutenant-Selskabets bestyrelse, beskriver forfatterens syn på de operative konsekvenser en eventuel nedlæggelse af standardflex-kapaciteten vil få for forsvaret af nationen og for sammenhængskraften i søværnet. Indlægget er en del af en større artikel, som vil blive præsenteret i næste nummer af Tidsskrift for Søværnen.

Bestyrelsen havde mange overvejelser i forbindelse med fremsendelsen, men vurderede, at det var væsentligt at agere hurtigt på grund af den poliske beslutning, som snarest skal tages på baggrund af forsvarskommandoens spareplan. Bestyrelsen traf derfor beslutning om ikke at afvente § 32 mødet for en generel accept og fremsendte således indlægget samme tid, som spareplanen skulle afleveres.

Berlingske Tidendes journalist Christian Brøndum bad efterfølgende undertegnede om en udtalelse i forbindelse med den kopi af brevet, som åbenbart var kommet ham i hænde. Jeg fandt ingen anledning til ikke at kommentere bestyrelsens bekymringer, som de er nævnt i følgebrevet.

Artiklen indeholdt få faktuelle fejl, men hovedbudskabet kom efter bestyrelsens mening frem.

Det er bestyrelsen magtpåliggende ikke at agere politisk interesseorganisation, men det er samtidig væsentligt for bestyrelsen ikke at overhøre de mange forskellige opfordringer fra medlemmer om at være med til at

advare om de operative konsekvenser af eventuelle politiske beslutninger. Disse opfordringer inkluderer mange gode forslag, såsom oprettelse af strategiske udvalg og paneldebat-aftener, og bestyrelsen vil efter bedste evne gøre alt, hvad den kan for at imødekomme sådanne forslag, i det omfang det er foreneligt med Selskabets formål:

”Ved udveksling af tanker, anskuelser og oplysninger at fremme de kundskaber, som kan gavne dets medlemmer og hermed det danske søværn.

Alt, hvad der direkte eller indirekte kan bidrage til maritim og militær oplysning, vil være selskabets virksomhed vedkommende.”

Således vil efterårets møderække indeholde en eller flere debataftener, hvor flådens 500 års jubilæum kan tjene som udgangspunkt til en debat om, hvordan flåden efter medlemmernes mening bør se ud i fremtiden.

Bestyrelsen takker for den opbakning, som fremsendelsen af indlægget og artiklen i Berlinske Tidende indtil nu har medført.”

Den 25. juni deltog formanden ved udnævnelsen af kaptajnløjtnanter ved Søværnets Officersskole med overrækkelsen af Søe-Lieutenant-Selskabets *H.C.Sneedorff-pris*, der efter indstilling fra bedømmelsesudvalget, gives til en af de bedst bedømte hovedopgaver på VUT I/L. Prisen gik i år til KL Kurt From Andersen, som belønnedes med kr. 2.000.

Den 1. juli foretog formanden og sekretæren kransenedlæggelsen foran Niels Juel statuen.

Den 7. juli afholdtes det traditionelle introduktionsarrangement i Søofficers-Foreningens (SOF) lokaler for afgangsklassen ved SOS. I lighed med tidligere år gennemførtes mødet i fællesskab med SOF. Arrangementet afstedkom 19 indmeldelser i Søe-Lieutenant-Selskabet.

Den 8. juli deltog Formanden ved udnævnelsen af afgangsklasserne fra SOS. Ved denne lejlighed uddeltes Søe-Lieutenant-Selskabets Hæderslegat. Modtageren af legatet var PL Jacob Aulbjerg, som belønnedes med to års gratis medlemskab af selskabet samt ”en ekstra dagsration rom”.

Driften af selskabet

Oven på forrige periodes markering af Selskabets 225. års jubilæum den 17. september 2009, som afstedkom nogle ekstraordinære udgifter til driften, samt udsigten til visse udgifter i forbindelse med Søværnets

jubilæum 10. august 2010, har bestyrelsen i indeværende periode haft fokus på at holde udgifterne nede. Forsamlingsåret har således i år været kendetegnet ved et normalt aktivitetsniveau, der ikke har afstedkommet ekstraordinære udgifter, med undtagelse af et tilskud til "Kommiteen bag Flåden 500 år" på 5000 kr., samt økonomisk støtte til udgivelsen af redaktør Hans Christian Bjergs bog "Dansk Orlogsheraldik" på 40.000 kr. Beslutningen om denne støtte blev truffet af en enig bestyrelse i forrige forsamlingsår og har hjemmel i Selskabets fundatser. Selskabet modtager som en del af aftalen 50 eksemplarer af bogen, som indledningsvis primært tiltænkes givet som gaver.

Der arbejdes til stadighed på, med tiden, at gøre selskabet så økonomisk solidt, således at det helt kan klare sig uden ekstern støtte som eksempelvis portostøtte, en støtte som selskabet fortsat modtager fra staten efter årlig ansøgning. I indeværende år har Selskabet modtaget kr. 18.519,- i portostøtte. Beløbet er således igen i år mindre end sædvanligt, forårsaget af bestyrelsens beslutning om kun at udsende fem numre af tidsskriftet om året. Der foreligger endnu ikke tilsagn om støtte for det kommende år, men bestyrelsen er dog af den opfattelse, at der vil blive ydet støtte med et beløb af tilsvarende størrelse næste år.

Bestyrelsen har fastsat, at kontingentet fastholdes uændret i det kommende forsamlingsår, og medlemmer, der har betalt kontingent i selskabet i 40 år, vil i lighed med foregående forsamlingsår blive opkrævet et særligt reduceret kontingent, svarende til halvt kontingent. Denne ekstraordinære indtægt har således bidraget positivt til Selskabets økonomi og er med til at sikre Selskabets fortsatte eksistens.

Tidsskriftet bestyres som hidtil af overarkivar Hans Christian Bjerg. Bestyrelsen og redaktionen gør sit yderste for at udgive et tidsskrift, der beskriver aktuelle og interessante maritime emner, men som samtidigt bibringer læseren historisk og teoretisk viden. For til stadighed at sikre et varieret indhold, opfordres medlemmerne til at indsende artikler til redaktionen. Det vil i den forbindelse være interessant om medlemmer tjenestegørende i udlandet kunne bidrage med stof til TfS.

Det skal i den forbindelse også nævnes, at KD Henrik Muusfeldt har udfærdiget optegnelsen over Selskabets embedsmænd fra 1934 og frem til 2009. Denne vil blive bragt i TfS i nærmeste fremtid. Derudover har Henrik Muusfeldt foretaget et meget stort stykke arbejde med fortsættelsen af Raben-rullen (Søofficersrullen fra 1720) fra 1978 og frem, som bestyrelsen har besluttet at udgive som Søe-Lieutenant-Selskabets bidrag til Søværnets 500 års jubilæum. Selskabet vil i den sammenhæng

gerne takke KD Muusfeldt for det store og meget væsentlige stykke arbejde, som er med til at sikre den fortsatte dokumentation af Selskabets og Søværnets historik.

Selskabets IT system har fungeret, om end langsomt, i de sidste mange år, men brød endeligt sammen i sommer. FKIT og i særdeleshed KD Jens Birch har været meget behjælpelige, hvilket bestyrelsen er meget taknemmelige for, og Selskabet har nu et system, der skulle kunne leve nogle år mere.

Webmaster - og annoncekoordinator-funktionen er fortsat indlagt under sekretærens arbejdsområde. Chef for Søværnets helikoptertjeneste, OK Martin Thorup, har tilbudt sin assistance med at forny hjemmesiden. Bestyrelsen forventer at den opdaterede hjemmeside foreligger senest til årsskiftet og takker i den forbindelse Martin Thorup for sin assistance.

Selskabets økonomi

Regnskabet for det 226. forsamlingsår giver i år selskabet et lille overskud på driften. Den store afgang blandt officererne er heldigvis aftaget betydeligt, men har i nogen grad stadig indflydelse på selskabets trængte økonomi. Sekretariatet og den tidligere bestyrelsesformand gjorde, som nævnt i sidste beretning, i første halvdel af det 225. forsamlingsår en særlig indsats for at opkræve de manglende kontingentindbetalinger for de(t) foregående år, men desværre viste det sig ganske vanskeligt at få alle skyldige beløb inddrevet. Det derved forekommende underskud konteredes som tab sidste år, det 225. forsamlingsår. Der foreligger nu et særdeles godt samarbejde mellem sekretæren og HOD, som sikrer, at SLS nu får besked om afskedigelser, således at der kan fremsendes opkrævning pr. post ved manglende opkrævning gennem HOD.

Bestyrelsen har valgt at lade renteafkastet fra de fonde, Selskabet råder over, dække udgifterne til Søværnets jubilæum. Udgiften til trykning og fremsendelse af Tidsskrift for Søværnen vejer stadigvæk tungt i driftsregnskabet, med en samlet udgift på godt kr. 246.000,-.

Resultatet af urafstemningen afstedkom som nævnt i sidste beretning 303 stemmer, hvoraf 290 medlemmer stemte for ændringsforslaget, 10 stemte imod og 3 hverken stemte for eller imod ændringsforslaget. Ændringen af Selskabets Love § 4 har indbragt Selskabet øgede indtægter på ca. kr. 40.000, et meget flot resultat og efter bestyrelsens vurdering en klar tilkendegivelse af at de omhandlede medlemmer stadig finder Selskabet så relevant og interessant, at de stadig ønsker at være medlem. Som tidligere nævnt har bestyrelsen beslutning om kun at udsende

5 numre af TfS i 2010, givet en mindreudgift på godt 40.000 kr. Såfremt der fremover igen viser sig økonomi til at udgive 6 eksemplarer af TfS, vil bestyrelsen meddele dette på næste § 32 møde.

Selskabet kommer således samlet ud af forsamlingsåret med et overskud på kr. 4.733,30,- hvilket må siges at være tilfredsstillende. Hvad der er mindre tilfredsstillende er, at der udestår kontingentopkrævning for 25.477,50. Det forudsættes derfor i regnskabet, at disse restancer inddrives, og der er sendt rykkerskrivelser ud. Restancen fordeler sig på 28 medlemmer, som betaler fuldt kontingent og 18 medlemmer, der betaler halvt kontingent. Det er således næsten 10 procent restanter, og bestyrelsen henstiller på det kraftigste til, at kontingentet betales rettidigt, særligt når overskuddet i Selskabet ikke er større.

Den årlige renteindtægt på fondsbeholdninger udgør i år kr. 25.844,-. Hovedstolen på selskabets fonde er ved udgangen af det 225. forsamlingsår uændret kr. 624.600,-. Selskabets likviditet er således ikke truet på kort sigt, og det er stadig bestyrelsens vurdering, at de igangværende initiativer har sikret selskabets fortsatte økonomiske formåen. Bestyrelsen agter således at fortsætte bestræbelserne på at øge hovedstolen på selskabets fonde for på lang sigt at opnå økonomisk uafhængighed. I den forbindelse skal det igen understreges, at denne bestræbelse naturligvis ikke bliver på bekostning af selskabets aktiviteter, hvilket efterårets møderække også afspejler.

Det kommende år vil således i lighed med de forgangne byde på ekstraordinære aktiviteter, som må formodes i nogen grad at medføre øgede omkostninger for Selskabet.

Således vil jubilæumsarrangementet i forbindelse med søværnets 500 år betyde en forventelig merudgift, som dog vil være relativt begrænset afhængig af graden af egenbetaling og eventuelle eksterne donationer. Mere om jubilæumsarrangementet senere.

Antallet af annoncer i Tidsskrift for Søværnen (TfS) er af væsentlig betydning for tidsskriftets samlede økonomiske fundament. Bestyrelsen bestræber sig på som minimum at bevare annonceindtægterne på nuværende niveau, og om muligt øge dem, for derved at skabe mulighed for at fortsætte den positive udvikling af TfS.

Bestyrelsen har besluttet at fastholde kostprisen på kr. 100,- ved foredragene. Selskabet byder på en forfriskning efter møderne, samt afholder omkostninger til serveringen, således at den hidtidige høje standard for gennemførelsen af mødeaftenerne kan bibeholdes.

Af- og tilgang af medlemmer

I det forgangne år er flg. medlemmer afgang ved døden:

KK Kjeld Søderlund

KD P. V. Heise

Æret været deres minde.

5 har meldt sig ud og 19 har meldt sig ind.

Således er antallet af medlemmer pr. 30. september 2010 578.

Bestyrelses sammensætning

Der er i det forgangne forsamlingsår foretaget rokeringer i bestyrelsens sammensætning, dels på baggrund af formandsskiftet samt af kaptajnløjtnant Henrik Schjoldagers udtræden af bestyrelsen. Således vil bestyrelsen efter § 32 mødet bestå af:

Formand: Kaptajnløjtnant Christian Greulich Højgod Meinertz

Næstformand: Kaptajnløjtnant Jens Peter Holst Andersen

Regnskabsfører: Premierløjtnant Johannes Kidmose

Suppleant: Kaptajnløjtnant Andreas Thye

Suppleant: Premierløjtnant Thomas Holm Norup

Jeg vil gerne i denne forbindelse sige mange tak til kaptajnløjtnant Henrik Schjoldager for hans mangeårige og vægtige indsats i Selskabets bestyrelse, og samtidig vil jeg gerne sige velkommen til premierløjtnant Thomas Holm Norup.

De forskellige udvalg tilknyttet selskabet vil i det 227. forsamlingsår bestå af:

Det stående udvalg:

AM T. S. Jørgensen

KA L. Kragelund

Voldgiftsrådet:

SLS siddende formand

KD L. R. Christophersen

KD J. C. Hansen

Revisorer:

KK S. Kastberg

OK P. Christensen
KD H. Muusfeldt (suppleant)

Redaktionsudvalg:

FA T. Ø. Jørgensen
KK G. Lang
KD T. Mikkelsen

Bedømmelsesudvalget:

KA N. Mejdal
KD B. Fabricius
KD O. B. Andersen

Møderne i det kommende forsamlingsår

Jeg vil gerne starte med at skitsere bestyrelsens tanker i forbindelse med den planlagte debataften. Det har længe ligget bestyrelsen på sinde at forsøge at stimulere en øget debat i Selskabet, dels i erkendelse af at en engageret debat giver særdeles god mulighed for at "flytte" deltagerne holdningsmæssigt og mentalt, og dels for lejlighedsvis at finde tilbage til tidligere tiders mødeform.

Følgende er et uddrag af efterårets møderække:

"Bestyrelsen har erkendt, at der blandt Selskabets medlemmer er et behov for, i et egnet forum, at kunne diskutere søværnets nuværende situation, ikke mindst på baggrund af beslutningen om at skrotte standardflex-våbnet og den operative og træningsmæssige betydning, dette har for vores flåde. Det ligger fuldstændigt klart, at søværnet, i hvert fald i de næste mange år, ikke vil have mindre enheder, som kan varetage "littoral warfare", men er dette så et udtryk for, at Danmark skal og bør lægge den ekspertise og de taktikker på hylden, som i to århundreder har været landets største styrke? Hvis ikke, hvordan sikrer vi os så, at vi har mulighed for at fastholde denne?

Derudover er der i øjeblikket store problemer med at kunne træne personellet både i de respektive warfares, men også i basale færdigheder som navigation og sømandskab, hvor det store antal nuværende og fremtidige vagtchefer har meget få brotimer. Hvordan kan vi sikre os, at vores officerer opnår den krævede og nødvendige ekspertise?

Bestyrelsen er af den holdning, at en åben og levende debat er det bedste udgangspunkt for tilfredshed og udvikling. SLS, hvis formålsparagraf tilsiger, at "*Ved udveksling af tanker, anskuelser og oplysninger at fremme de kundskaber, som kan gavne dets medlemmer og hermed det*

danske søværn”, er et særdeles velegnet forum til at kunne få skabt luft for den frustration der hersker, men ikke mindst også forståelse for den prioritering og den strategiske baggrund, som flådens sammensætning nu er et udtryk for.

På § 32 mødet vil der således blive nedsat en redaktionsgruppe bestående af fire-seks personer, hvis overordnede opgave er at planlægge en eller flere debataftener samt at samle op på de væsentligste punkter under disse debatter.

Ydermere håber bestyrelsen, at debatterne vil kunne lede frem til at kunne stille relevante spørgsmål overfor et panel bestående af forsvarspolitiske ordførere, og eventuelt på baggrund af den store sømilitære ekspertise SLS råder over, at kunne komme med vurderinger og anbefalinger.

Vi håber derfor at rigtig mange af vores medlemmer vil gøre brug af denne mulighed for at kunne debattere søværnets nuværende og fremtidige situation og måske endda at kunne være med til at præge den fremtidige udvikling.”

Bestyrelsen har besluttet, at det vil være mest hensigtsmæssigt at have en person til at holde et kort oplæg de pågældende aftener. Det er ikke besluttet endnu, hvem der skal holde oplægget.

Omdrejningspunktet for debatten vil således være Søværnet nu og i fremtiden, og mere konkret vil debatten indeholde overvejelser i forhold til:

- a. Beredskab
- b. Flådens evne til at løse art. V opgaver, regionalt og globalt
- c. Uddannelse
- d. Karriere
- e. Motivation og fastholdelse
- f. Danmarks rolle som flådenation i NATO
- g. Forsvarets samlede kapaciteter
- h. Rigets sikkerhed, afledte konsekvenser

Dermed bliver redaktionsgruppens ansvar at samle op på debatten og få præsenteret hovedpunkterne i en form, som evt. kan fremlægges i TFS og under paneldebatten.

Bestyrelsen har følgende forslag til deltagere i redaktionsgruppen:

Kommandør Jens Claus Hansen
Orlogskaptajn Jakob Rousøe
Kaptajnløjtnant Michael G. Landmark

Og så vil jeg selv som formand også deltage i arbejdet.

Møderækken for efteråret 2010 ser derfor således ud:

- ”Moderne flådeoperationer – set i globalt og littoralt perspektiv”.
v. kommandør Hans Chr. Helseth, det norske Sjøforsvar.
- ”Søværnet nu og i fremtiden”
Debataften, med særligt oplæg.
- Jubilæumsmiddag

Denne jubilæumsmiddag vil være medlemmernes mulighed for i Selskabet at fejre Søværnets 500 års jubilæum, og bestyrelsen har inviteret en repræsentant fra vores to søsterselskaber, ”Kungl. Örlogsmänna-Sällskapet” og det norske ”Sjømilitære Samfund”, til at deltage samt holde et kort indlæg som optakt til middagen. Derudover har bestyrelsen den glæde at kunne meddele, at Selskabets protektor, HKH Kronprinsen, har takket ja til bestyrelsens invitation. HKH vil ved denne lejlighed indstifte SLS urlegat samt få overrakt eksemplar nr. 1. SLS tidligere formand fik ved SLS 225 års jubilæum overrakt det første af syv særlige ure af Gerner Thalsøe-Madsen på vegne af to anonyme donatorer, og bestyrelsen har besluttet at disse ure skal kunne uddeles til den eller de premier- eller kaptajnløjtnanter, der i perioden har gjort noget særligt for søværnet og som samtidig opfylder SLS formålsparagraf. Legatet tænkes ikke givet hvert år. Formanden bærer i den forbindelse eksemplar nummer 100, og dette eksemplar overleveres til den til enhver tid siddende formand.

Jeg vil afslutningsvis takke alle, som i det 226. forsamlingsår har støttet selskabet gennem indlevende foredrag og oplysende artikler i Tidsskriftet. En særlig tak rettes til Selskabets udvalgsmedlemmer for arbejdet i året der gik, ikke mindst bedømmelsesudvalget for det veludførte arbejde i f.m. bedømmelsen af hovedopgaver forud for uddeling af H.C. Sneedorf-prisen på Søværnets Officerssskole.

Dette afslutter formandens årsberetning for det 226. forsamlingsår.

*Christian G. H. Meinertz
Kaptajnløjtnant*

DEBATMØDET DEN 18. NOVEMBER 2010

Baggrunden for debatmødet

Fhv. flotilleadmiral Niels Christian Borck forfattede tidligere på året et indlæg vedrørende flådens fremtidige situation, hvis man politisk gennemførte den af Forsvarskommandoen anbefalede nedlæggelse af FLEX-300-våbnet og korvetterne. Indlægget, som var indleveret til Tidsskrift for Søværnen, blev i resumé vedlagt et følgebrev fra bestyrelsen, og i april 2010 sendt til forsvarsministeren, forsvarschefen, Chefen for Søværnets Operative Kommando samt de forsvarspolitiske ordførere i Folketinget i tiden op til beslutningen om udfasningen. Uden Søe-Lieutenant-Selskabets bestyrelses vidende nåede dokumentet senere pressen, hvilket affødte enkelte artikler i bl.a. Berlingske Tidende. Resultatet af udfasningsplanerne kender læserne af dette tidsskrift. Om baggrunden for debatten se i øvrigt Tidsskrift for Søværnen nr. 2010/2.

På denne baggrund ønskede bestyrelsen at gennemføre en række debataftener om Søværnets fremtid under de nuværende forhold. Den første debataften blev afholdt den 18. november 2010. Trods den begyndende vinterkulde var 40 medlemmer og gæster fra kadetkorpset mødt op. Deltagerne udgjorde en repræsentativ kreds af selskabets medlemmer og omfattede stort set medlemmer og gæster fra de yngste rækker til selskabets ældste medlemmer.

Indledning ved formanden kaptajnløjtnant Christian G. H. Meinertz

Kære medlemmer og gæster!

Tak fordi I ville komme i aften for at deltage i denne meget vigtige debat om søværnets fremtid. Når vi i bestyrelsen har valgt at afholde et møde udelukkende med en debat, og altså ikke som normalt med et foredrag som indledning til en spørgerunde, så er det fordi vi i aften gerne vil signalere, at denne aften er medlemmernes (og gæsters) mulighed for dels at lufte og diskutere de tanker og frustrationer, som søværnets aktuelle situation måtte give anledning til, og dels jeres mulighed for at være med til at definere denne debat og dermed forhåbentlig i sidste ende præge udviklingen. Det er tanken, at aftenens debat skal tjene som startskuddet for en mere langsigtet debatrække med relevante temaforedrag som oplæg. Formålet på længere sigt og på baggrund af disse mange debatter er, at vi gerne vil gøre brug af den store ekspertise, som er samlet i selskabet for at kunne formulere Søe-Lieutenant-Selskabets vision for fremtidens flåde.

Formanden indleder Søe-Lieutenant-Selskabets debatmøde om Søværnets fremtid. Ved bestyrelsesbordet sidder Premierløjtnant Thomas Holm Norup (t.v.) og kaptajnløjtnant Andreas Thye (t.h.). Foto HCB.

SLS formål "Ved udveksling af tanker, anskuelser og oplysninger at fremme de kundskaber, som kan gavne dets medlemmer og hermed det danske søværn", er således et velegnet udgangspunkt for at diskutere søværnets nuværende situation og ikke mindst fremtid, idet dets medlemmer kommer fra alle dele af forsvaret, herunder selvfølgelig søværnet. Samtidig består Selskabet jo også af mange medlemmer, som tidligere har været ansat i søværnet, og som med deres store erfaring også kan give vigtige bidrag til denne debat.

Bestyrelsen nedsatte på § 32 mødet i oktober en redaktionsgruppe bestående af KD Jens Claus Hansen (Korsør) CH SPS, OK Jakob Rousøe, som sidder i Operationsstaben i FKO, samt tidligere FM i SLS KL Michael G. Landmark, CH VIBN, med det formål dels at deltage i planlægningen af debatten samt at sikre, at den i sit oplæg vil være balance-ret. Det har været bestyrelsen og redaktionsgruppen magtpålggende, at denne debat skal fungere som et konstruktivt og sagligt indspark i en til tider ophedet debat om, hvor søværnet står i relation til nuværende og fremtidige opgaver.

Hvorfor er det så vigtigt at søge denne debat lige nu? Det er det, fordi den omfattende omstrukturering af flåden med blandt andet nedlæggelsen af Standard Flex'erne samt den snarlige indfasning af nye store fregatter markerer et meget væsentligt skift i dansk flådehistorie, her på randen af Flådens næste 500 år. Et skift af nærlig samme dimensioner som i 1807, hvor England qua Flådens Ran tvang Danmark til markant at ændre sit fokus i relation til flådeoperationer fra balanceret flåde til specialiseret flåde (næsten udelukkende kanonbåde). Det markerer den sidste del af et skift fra lokal/regionalt forsvar til regionalt/globalt forsvar ovenpå det ændrede trusselsbillede fra den konventionelle modstander under den Kolde Krig til den ikke-statslige aktør i den nye globale verden.

Her i 500-året for flådens oprindelse er det værd at stoppe op og tænke over, om der ikke er noget den danske flådes historie kan lære os....og selvfølgelig er der det! Noget af det, der springer i øjnene, er Danmarks forhold til alliancer....Danmarks størrelse og beliggenhed betyder, at det alle dage har været nødvendigt at indgå i alliancer. Derfor er det væsentligt i relation til vores fremtidige opgaver at kigge på vores alliancer (særligt NATO, men også EU hvis vores forbehold på et tidspunkt ophæves) og se på, hvad der forventes af Danmark nu og i fremtiden. Danmarks placering ved Østersøens udløb er også et meget væsentligt punkt, idet Danmark i fortid, nutid og fremtid har en utrolig stor strategisk og økonomisk betydning. Dette unikke forhold betyder, at Danmark altid har været og vil være sårbart i relation til andre nationers adkomst til og fra Østersøen, og dermed også, at det territoriale forsvar forsat bør indgå som en vigtig del af de strategiske overvejelser. Samtidig er det også væsentligt, at man ikke lader historien begrænse sine fremtidige muligheder. Fordi den Kolde Krig og før den Englandskrigene viste os, at vi skulle have meget fokus på det territoriale forsvar, er det ikke ensbetydende med, at dette nødvendigvis skal være dimensionerende for forsvaret af Danmark i al evighed. Derfor er det også væsentligt, at man i sit udgangspunkt for en debat er relativ fordomsfri i relation til, hvilken flådesammensætning og størrelse Danmark tidligere måtte have haft.

Men samtidig kan vi vist alle være enige om, at fremtiden til et vist punkt altid vil være præget af usikkerhed, og dette bør nødvendigvis også fremgå af et oplæg til fremtidens flåde.

Der er mange forskellige holdninger til selve udfasningen af Flyvefisker-klassen, også internt i Selskabet. Der er også mange forskellige holdninger til selve tidspunktet for at udfase disse enheder, bl.a. set ud

fra det faktum, at enhederne i den seneste forsvarskommissions beretning vurderedes tilfredsstillende frem til år 2020 (kommissionsrapporten side 94).

Man kan synes, det er paradoksalt, at søværnet her i slutningen på 500-året for flådens oprindelse kun har 2 egentlige krigsskibe tilbage. På trods af, at de benævnes støtteskibe, er "Absalon" og "Esbern Snare" jo udstykket som fregatter, idet fregatterne jo samlet set først forventes fuldt operationsklare i 2014. Den resterende del af Flåden løser jo som bekendt de civile, for samfundet meget vigtige opgaver med 4 store inspektionsskibe, 2 nye meget anvendelige inspektionsfartøjer samt 6 nye standardfartøjer; alle til farvandsovervågning i hjemlige og nordlige farvande. Derudover miljøskibe og miljøfartøjer; samt de mindre standardfartøjer. Alle disse enheder kan kun i ringe omfang benyttes i militære operationer.

Samtidig må vi også erkende, at den danske flåde anno 2015 vil være sammensat af nogle få, men yderst kapable og fleksible enheder, som er væsentlig bedre egnede til at løse de opgaver, som vi har set igennem de sidste mange år. Korvetterne spillede, trods deres beskedne størrelse, en meget vigtig rolle i Danmarks internationale engagement. Men alle os, der har stået på broen af disse skibe (eller for den sags skyld på broen af Flyvefisken-klassen) i meget kraftig sø i Biscayen, i Middelhavet el. andre steder; ved godt, at disse operationer var de ikke bygget til og ej heller optimale til. Med fem store orlogsskibe, og med den store kampkraft de repræsenterer, vil Danmark være væsentligt bedre rustet til fremtidens internationale engagement.

Med i aften har vi således medlemmer fra mange forskellige steder i søværnet og forsvarrets overordnede organisation, medlemmer som selv har oplevet de problemer, som er en væsentlig del af debatten, nemlig manglen på sejlede stillinger (både i relation til egentlige vagtchefstillinger; i relation til kadetter men ikke mindst i forhold til karrieremuligheder), men også medlemmer, som har siddet i eller tæt på beslutningskredsen i FKO, som lavede implementeringsplanen, og som har siddet med nogle vigtige strategiske overvejelser i den sammenhæng. Dermed skulle der være mulighed for at kunne søge en fælles forståelse i forhold til den nuværende situation.

Med i aften har vi også tidl. Flotilleadmiral Niels C. Borck, hvis artikel Selskabet tidligere sendte et uddrag af til de forsvarspolitiske ordførere, til FM, til FC og til CH SOK. Den fulde artikel er nu medtaget i netop udkomne nummer af TjS, "Lille flåde, Hvad nu?", og den stiller nogle

væsentlige spørgsmål og leverer også en kraftig kritik af grundlaget for at nedlægge Flyvefisker-kl. Det er givetvis ikke alle, der er enige med Niels Borck, og derfor vil jeg gerne efterfølgende lade Borck give et kort oprids af sin artikel og særligt de problematikker, den omhandler. Bag-efter vil der være rig lejlighed til at kommentere artiklen og Borcks indlæg.

Men inden dette indlæg kommer på, vil jer gerne lige samle op på mit indledende indlæg ved at præcisere, at det vi fra bestyrelsens side ønsker er, at dette bliver starten på en længere debat, som til slut skal munde ud i Søe-Lieutenant-Selskabets vision for fremtidens flåde.

Et orlogsskib tager som bekendt særdeles lang tid at bygge, fra indledende idé til færdigt, operativt skrog. Der går nemt 10-12 år. Samtidig skal de fleste af vores skibe holde i op til 40 år. Det betyder, at man er nødt til at være endog meget fremsynet i forhold til at afpasse flådens sammensætning til fremtidens trusler og til de opgaver, man forestiller sig skulle løses om 10-15 år. Sagt på en anden måde, betyder det, at vi skal være hurtigt ude, hvis vi erkender, at Søværnet ikke kan løse de stillede opgaver med den eksisterende tonnage, og at der således skal nye skibe til.

Men ikke desto er det også meget væsentligt at se på, hvordan vi får det bedste ud af den virkelighed Søværnet er i nu. Her er der nogle meget væsentlige udfordringer i relation til fastholdelse af ekspertise og manglen på vagtchef- og ikke mindst skibschefstillinger. Vi står i øjeblikket i en situation, hvor vi har et begrænset antal skibe og for meget personel, modsat for et par år siden, hvor vi havde for mange skibe til for få mennesker. Hvordan sikrer vi os, at vores officerer får den uddannelse og fastholder den uddannelse, som skal sikre, at de danske officerer stadig vil være nogle af verdens bedste, og at vi alle kan leve op til SOK's vision om at "alle skal kunne være stolte af at være ansat i Søværnet – hver dag!

Vi har således muligheden for i aften og i de efterfølgende foredrag og debatter, at tegne et billede af hvordan vi får den bedst mulige flåde – nu og om 10 år. Jeg vil gerne opfordre til, at man husker den unikke og meget vigtige tradition, at alle i selskabet er lige uanset rang, og at alle, der har en mening, også giver den til kende. Der skulle i hvert fald i aften være rig mulighed for netop det.

Den efterfølgende debat

Den efterfølgende debat bar tydeligt præg af en stor lyst til at diskutere

Flotilleadmiral Niels C. Borck var oplægsholder på debatmødet om Søværnets fremtid den 18. november. Foto HCB

de nuværende udfordringer og problemer, men samtidig var der blandt medlemmerne en stor vilje til at bidrage til at håndtere disse udfordringer fremadrettet.

Ved debatmødets afslutning tog formanden ordet og rundede debatten vedrørende søværnets fremtid af, skønt der endnu var mange ivrige debattører blandt de tilstedeværende.

Der var bred enighed om, at det ikke var sidste gang, at der blev afholdt en sådan debataften i selskabet, og at der til fremtidige debataftener vil blive inviteret forskellige oplægsholdere til at skyde debatten i gang, som det også havde været tilfældet denne aften.

Formanden opsummerede, at det var tydeligt, at der var mange følelser involveret i emnet. Det faktum til trods, havde aftenen bragt mange synspunkter frem og nogle af disse havde fundet fælles fodfæste blandt størstedelen af mødedeltagerne. Disse punkter vil der blive arbejdet videre med i bestyrelsen og det redaktionsudvalg, som er nedsat netop til denne opgave.

Formanden konkluderede, at aftenens debat til fulde og mere til endda havde opfyldt bestyrelsens ønske om en god, konstruktiv debat, og at en sådan debat falder ind under selskabets hovedformål.

REFERAT AF

SØE-LIEUTENANT-SELSKABETS MEDLEMSMIDDAG I ANLEDNING AF SØVÆRNETS 500-ÅRS JUBILÆUM

Den 1. december 2010 mødte ca. 70 medlemmer af Søe-Lieutenant-Selskabet til en særlig middag i Søofficers-Foreningen i anledning af Flåden/Søværnets 500 års jubilæum, der gennem 2010 på forskellig måde var blevet celebreret. Selskabet havde været en af de organisationer, som stod bag afholdelsen af dette jubilæum. HKH Kronprins Frederik, selskabets protektor, havde givet tilsagn om at deltage, ligesom der var inviteret repræsentanter for søster-selskaberne i Norge og Sverige. Som særligt indbudte deltog medlemmerne af Komiteen bag Flådens 500 års jubilæum. Aftenen blev indledt med foredrag og film. Ved denne lejlighed bød selskabets formand, kaptajnløjtnant Christian G. H. Meinertz velkommen til deltagerne:

Jeg har hermed den ære at byde velkommen til det 4. møde i det 227. forsamlingsår.

Velkommen til vores gæster KN Gerner Thalsøe-Madsen fra Marineflyverforeningen, samt til Museumsdirektør Ole Frantzen, Advokat Torben Ingemann-Hansen og Direktør Bo Wildfang, alle fra bestyrelsen i Komiteen bag Flåden 500, i hvilken kontreadmiral Niels Mejdal også er med. Aftenens arrangement er optaget i det officielle program på Komiteens hjemmeside og jeg vil gerne benytte lejligheden til at rette en stor tak til Komiteen for opbakningen.

Jeg skal desværre gøre opmærksom på, at der er nogle meget væsentlige ændringer til aftenens program som det er beskrevet i invitationen:

Kronprinsen har netop i mandags meldt afbud til jubilæumsmiddagen med følgende begrundelse:

”Man har her til morgen bedt mig meddele, at HKH Kronprinsen med stor beklagelse må aflyse sin deltagelse i jubilæumsmiddagen den 1/12, p.g.a. en pludseligt opstået og uopsættelig aktivitet. Vi beklager dette

Fra jubilæumsmiddagen. Kontreadmiral Niels Mejdal, der har været formand for Komiteen bag Flåden 500 år, i samtale med Kommandør Jens Claus Hansen. Foto HCB

sene afbud og ønsker Søe-Lieutenant-Selskabet en dejlig jubilæumsaften.”

Derudover har vi desværre også fået afbud fra den svenske repræsentant for Kungliga Örlogsmänna-Sällskapet og fra den norske repræsentant fra Sjømilitære Samfund.

Jeg beklager meget disse ændringer, men er sikker på, at aftenen stadigvæk vil være en god lejlighed til at fejre flådens 500 års jubilæum.

Selskabets redaktør, overarkivar Hans Christian Bjerg vil indlede aftenen med et indlæg om de vigtigste begivenheder i Flådens historie i de forgangne 500 år, og derefter har jeg af Forsvarets Mediecenter fået lov til at vise jer lidt sammendrag af Flådens 500 år under jubilæumsugen.

Efter foredrag og film blev jubilæumsmiddagen afholdt.

Efter at have udbragt en skål for Hendes Majestæt Dronningen tog formanden, kaptajnløjtnant Christian G. H. Meinertz atter ordet:

Kære medlemmer,

Det er en stor ære for mig at stå her i Selskabet i dag på faldrebet af flådens 500 år og se, at så mange af vores medlemmer har villet bakke op om denne aften. Det er beklageligt at HKH Kronprinsen ikke kunne være her i aften, men HKH har jo som alle ved mange særdeles vigtige pligter, som desværre ikke altid kan planlægges på forhånd. Som tidligere sagt, er jeg sikker på, at vi vil få en hyggelig aften sammen i anledning af jubilæet.

Den daværende formand for Søe-Lieutenant-Selskabet, KL Michael Landmark, fik ved Selskabets 225 års jubilæum i 2009 overrakt det første af i alt 11 særlige nummererede armbåndsure af Gerner Thalsøe Madsen fra Marineflyverforeningen på vegne af to anonyme sponsorer. Selskabets bestyrelse har besluttet, at uret med nummeret 100 tilhører den til enhver tid siddende formand, og at uret med nummer 1 skal overrækkes til HKH Kronprinsen som selskabets protektor. Dette skal markere, at SLS dermed indstifter et urlegat, som skal gives til den *sø-løjtnant*, enten premierløjtnant eller kaptajnløjtnant, der har gjort noget særligt for Søværnet, og som lever op til SLS formålsparagraf:

”Ved udveksling af tanker, anskuelser og oplysninger at fremme de kundskaber, som kan gavne dets medlemmer og hermed det danske søværn.

Alt, hvad der direkte eller indirekte kan bidrage til maritim og militær oplysning, vil være Selskabets virksomhed vedkommende.”

Selskabets bestyrelse beslutter efter indstilling fra bl.a. CH SOK og evt. eskadreceherne. I kriterierne for overrækkelse af uret lægges der vægt på følgende:

Legatberettigede skal have udmærket sig ved at have ydet en særlig indsats for søværnet. Denne indsats kan være, men er ikke begrænset til, ved et stort engagement at have bistået i eller i særlig grad tilskyndet til at udvikle søværnet operativt.

Legatet tænkes ikke givet hvert år, og det er bestyrelsens håb, at HKH Kronprinsen vil kunne deltage i den første overrækkelse ved en senere lejlighed.

Det har været et begivenhedsrigt år for Søværnet og også for Selskabet!

Formanden, kaptajnløjtnant Christian G.H. Meinertz, hilser ved jubilæumsmiddagen på Direktøren for Statens Forsvarshistoriske Museum Ole L. Frantzen, der har siddet i Komiteen bag Flåden 500 år. Foto HCB

I Aden-bugten fortsætter ESBERN SNARE utrætteligt jagten på pirater, nu på også i 2011. Det er et imponerende bidrag til at sikre skibstrafikken i området, og som i stort omfang har givet søværnet en mulighed for at kunne kombinere og gøre brug af den ekspertise, som vi besidder i dels farvandsovervågning og dels internationale operationer.

Det blev også året, hvor man udfasede Flyvefisker-klassen, og hvor den første af i alt 3 større fregatter, nemlig IVER HUITFELDT, blev afleveret til Søværnet.

Op så afholdt Søværnet i august sit 500 års jubilæum i en uge, der var præget af et meget omskifteligt vejr. Selve flådeparaden på dagen, den 10. august, forløb jo ud over al forventning, og Københavns havn var sort af mennesker. Til gengæld druknede den store fest på Holmen lørdag den 14. august i, hvad der nærmest kan betegnes som en syndflod. Aftenen blev kun reddet ved en hurtig indsats ved at daværende CH SOK, Nils Wang, fik åbnet officersskolen. Således ændrede festen

karakter til en intimkoncert med gruppen Nephew på bare fødder. En stor oplevelse!

SLS var repræsenteret ved begge lejligheder ved formanden samt ved receptionen på DANNEBROG den 10. august, og derudover var SLS repræsenteret ved formanden til jubilæumsmiddagen i Operaen samt ved Gudstjenesten den efterfølgende søndag.

Jeg er blevet bedt om at overbringe en hilsen fra et snefrit og lunt Grønland, hvor selskabets næstformanden i øjeblikket befinder sig om bord på KNUD RASMUSSEN.

Til slut vil jeg gerne udbringe en skål for vores Flåde, som nu er på vej mod de næste 500 år.

MØDERÆKKE FOR FORÅRET 2011

Ærede medlemmer af Søe-Lieutenant-Selskabet,

Bestyrelsen har sammensat følgende program for sidste halvår af det 227. forsamlingsår, foråret 2011.

Møderækken afspejler i overordnede træk de under § 32 mødet skitserede tanker for at forsøge at stimulere en øget debat i Selskabet samt på sigt at kunne formulere SLS vision for fremtidens flåde ud fra relevante temaforedrag.

Anden torsdag i marts indleder **Chefen for Søværnets Operative Kommando**, kontreadmiral Finn Hansen, møderækken med **sine tanker for fremtidens søværn**. Finn Hansen har overtaget stillingen i en for søværnet vanskelig tid, hvor udfordringerne med at opretholde den vigtige ekspertise pga. reduktionen i antal sejlene enheder er ganske store, særligt i relation til kystnære operationer, herunder MCM. Samtidig vil Arktis og kapacitetsopbygning i Afrika formentlig spille en væsentlig større rolle i fremtiden.

Netop **MCM** er udgangspunktet for det andet møde i anden halvdel af det 227. forsamlingsår. KL Mette Stab-Nielsen, projektofficer i projekt MCM DNK, vil give en status på det **nye mobile MCM system**, som efter planen skal være fuldt indkøbt ved udgangen af 2012. Danmark har i mange år været i top blandt NATO-landene, når det drejer sig om at rydde miner, og det er målsætningen at Danmark også i fremtiden vil kunne spille en væsentlig rolle i den forbindelse.

Tredje foredrag vil omhandle de **erfaringer og de tanker** som flotilleadmiral Christian Rune, netop afløst og hjemvendt som **Chef for NATOs stående flådestyrke gruppe 1 (COMSNMG 1)**, har gjort sig i forbindelse med deployeringen i Aden-bugten i 2010. Hvordan sikrer man sig, at de tilmeldte enheder kan opretholde ekspertisen i sømilitære operationer i de perioder, hvor styrken er tilmeldt antipiraterioperationen i Aden-bugten, og hvordan ser mulighederne ud for Danmarks rolle i kapacitetsopbygning i området i fremtiden?

Den første tirsdag i marts afsluttes forårets med række med en **opsamlingsdebat**, hvor der samles op på debatmødet 18. november 2010, på de foregående foredrag og hvor temaet fastlægges for næste møderækkes foredrag i overensstemmelse med oplægget til SLS vision som præsenteret under efterårets § 32 møde og debatmødet.

Nærmere information samt oplæg vil fremgå af hjemmesiden samt evt. af Tidsskrift for Søværnen.

Møderækken ser derfor således ud:

DATO	EMNE	FOREDRAGSHOLDER
Torsdag 10. februar	"CH SOK tanker om søværnet i fremtiden".	CH SOK KA Finn Hansen
Torsdag 24. februar	"MCM i fremtidens søværn". Status på søværnets nye mobile MCM kapacitet.	KL Mette Stab-Nielsen Projektgruppen for MCM DNK.
Torsdag 24. marts (tentativt)	"Erfaringer fra tiden som chef for NATO stående flådestyrke gruppe 1 (SNMG1)".	Flotilleadmiral Christian Rune Tidl. COMSNMG1 nu CH 2. ESK
Tirsdag 5. april	Opsamlingsdebat Der samles op på tidligere indlæg i relation til SLS vision og tema for næste møderække fastsættes.	FM SLS er mødeleder, men der kan være inviteret en person til at holde særskilt oplæg. For nærmere information se SLS hjemmeside.

Af hensyn til eventuelle ændringer i møderækken skal jeg bede vores medlemmer om at sende en mail til Selskabets sekretær, Hans Erik Juul, således at medlemskartoteket kan blive opdateret. Samtidig henstilles pga. den kraftige portostigning til, at man i mailen angiver, om SLS fremover kan sende møderække og eventuelle henvendelser pr. e-mail i stedet for pr. post.

Prisen for deltagelse ved spisningen ifm. møderne i Selskabets lokaler er kr. 100,- pr. pers.

Mødeaftenerne i selskabets lokaler afvikles efter følgende tidsplan:

- Kl. 1730 åbner baren for medlemmer og evt. gæster, der deltager i spisningen før mødet.
- Kl. 1800 – 1900 serveres smørrebrød med efterfølgende kaffe.
- Kl. 1930 starter selve mødet.
- For mødedeltagere, der ikke har deltaget i spisningen, åbner baren kl. 1900.
- Tilmelding til middagen i f.m. møderne skal ske til forretningsførereren (email:sls@post9.tele.dk eller telefon 32 95 99 54) senest kl. 1200 dagen før mødet.

På gensyn i selskabet
Christian G. H. Meinertz
kaptajnløjtnant
formand

MARINENS BIBLIOTEK

ERHVERVELSER
MAR/APR 2009

HISTORIE

Sveaborgmuseet : Guide
Riitta Ailonen, red., Reetta
DeWan, red.
Helsingfors : Museiverket, 2006.
- 84 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

Kanonerna på Djuramåsa
Johan André
Hallstavik : Svenskt Militärhisto-
riskt Bibliotek, 2007. - 256 s.
Opstilling: kystforsvarB.

Borkum - Festung im Meer : Die
interessante Geschichte der See-
festung
Borkum 1902-1996
Volker Apfeld
Borkum : Forfatterens forlag,
2005. - 111 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

The Archaeology of World War
Two in the Marshall Islands
Henrik Christiansen
Marshall Islands : Historic
Preservation Office, 1994. - 5
bind
I : Törwa Atoll.- vii, 65 s., [24]
II : Wōjjā Atol.- ix, 55 s., [18]
III : Jālwōj.- ix, 48 s., [11]
IV : Mile Atol.- ix, 51 s. [57]
V : Tourism.- viii, 32 s., [1]

Opstilling:
Krh.A.II.d.2.B.Stillehavet

Søfortet Trekroner
John Erichsen
[København] : Bymuseet, 1985. -
14 s.
Opstilling: Kystforsvar.A.

Hochseefestung Helgoland - Eine
militärgeschichtliche
Claude Fröhle, Hans-Jürgen Kühn
2001-2003. - 2. bd.
I : 1891-1922.- 2. fuldstændige
udg.- 2003.- 80 s.- 3-9805415-1-
7
II : 1934-1947.- 2. udvidede og
rettede udg.- 2001.- 112 s.- 3-
9805415-3-3
Opstilling: Kystforsvar.B.

The Organisation Todt and the
fortress engineers in the Channel
Islands
Michael Ginns, Matthew Costard,
red.
Channel Islands Occupation Soci-
ety (Jersey)
Rev. ed.- St. John, Jersey : Chan-
nel Islands Occupation Society,
2006. - 168 s.
(Archive book ; no. 8)
Opstilling:
Krh.A.II.d.2.B.Kanalen & Nord-
søen

Festung Pola : Die Verteidigungs-
anlagen des k.(u).k. Hauptkriegs-
hafens 1823-1918

Tre Kroner : en elektroteknisk registrering
Jens Schou Hansen
Fredningsstyrelsen
Kbh. : Fredningsstyrelsen, Fortidsmindeforvaltningen, 1980. - 27 s., [6] tavler ; 30 cm
(Rapport, Fredningsstyrelsen Fortidsmindeforvaltningen; 1)
Opstilling: Kystforsvar.A.

Det rörliga svenska kustartilleriet 1902-45
Urban Sobéus
[s.l.] : Militärhistoriska Förlaget, 2006. - 187 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

Bunkers in Wilhelmshaven
Markus Titsch
Wilhelmshaven : Brune-Mettcker Druck- und Verlagsgesellschaft, 2005. - 223 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

Kustversterkingen 1900-1940 : de planning, constructie en bewapening van Nederlandse kustforten en batterijen
J. R. Verbeek
Haarlem : Schuyt, 1989. - 352 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

Notes on seacoast fortification construction
Eben Eveleth Winslow
Reprint- Washington : 1994. - Tekstbind og hæfte med tegninger (Occasional papers, Engineer school, United States army ; no. 61)
Tekst.- 438 s.
Tegninger.- I-XXIX

Opstilling: Kystforsvar.B.

Flakfort
[s.l.] : [s.l.], [s.n.]. - 15 s.
Opstilling: Kystforsvar.A

Kustjägarna 50 år
[s.l.] : Sällskapet Kustjägarveteraner, . - 344 s.
Opstilling: Historie.C.l.c.

Kystartilleristen : skildringer fra Livet paa Søforterne
2. Opl.- Kbh. : KFUM Soldatermission, 1917. - 32 s.
Opstilling: Kystforsvar.A.

Örlogsstaden Karlskrona - ett levande världsarv -
Karlskrona : Karlskrona Kommun, 2003. - 48 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

KRIGSHISTORIE

Utmost savagery : the three days of Tarawa
Joseph H. Alexander
1. Naval Institute Press pbk. ed.- Annapolis, Md. : Naval Institute Press,
2008. - xxii, 304 s. ; 23 cm.
Opstilling:
Krh.A.II.d.2.B.Stillehavet

Omaha Beach
Stephen Badsey, Tim Bean
Stroud : Sutton, 2004. - 188 s.
(Battle zone Normandy ; 5)
Opstilling:
Krh.A.II.d.2.B.Kanalen & Nord-søen

Svenska kryptobedrifter
Bengt Beckman
[Stockholm] : A. Bonniers förlag,
1996. - 288 p. ; 23 cm
Opstilling: Efterretningsvæsen.B.

Naval warfare 1914-1918 : from
Colonel to the Atlantic and Zee-
brugge
Tim Benbow
London : Amber, 2008. - 224
sider
(The ρhistory of World War I)
Opstilling: Krh.A.II.b.2.A.

The Battle for Sicily: stepping
stone to victory
Lieutenant Colonel Ian Blackwell
Barnsley : Pen & Sword Military,
2008. - 203 s.
Opstilling:
Krh.A.II.d.2.B.Middelhavet.

Danmarks krigshistorie
Michael H. Clemmesen, Ole Lou-
is Frantzen, Thomas Wegener Fri-
is, Knud J.V. Jespersen, Gunner
Lind
[Kbh.] : Gads forlag, 2008. - 2
bd.
1 : 700-1814 / Kurt Villads
Jensen, Knud J.V. Jespersen,
Gunner Lind.- 459 s.
2 : 1814-2008 / Ole L. Frantzen,
Michael H. Clemmesen, Thomas
Wegener
Friis.- 415 s.. Personindex for
begge bind
Opstilling: Historie.B.

U-Boote crews
Jean Delize
Paris : Histoire & Collections,

2007. - 128 s.
Opstilling: Krh.A.II.d.2.G.

La Marine Francaise dans la
Guerre d'Indochine
Bernard Estival
Nantes : Marines Editions, 2007.
- 320 sider
Opstilling: Krh.A.II.e.2

La Marine Francaise dans la
Guerre d'Algerie
Bernard Estival
Nantes : Marines Editions, 2006.
- 400 s.

*Den væbnede kamp for Algeriets
selvstændighed tog afsæt i en
række koordinerede attentater
mod økonomiske og militære
anlæg natten til den 1. november
1954 og varede i 7½ år. De seks
mænd i C.R.U.A. der havde plan-
lagt aktionen var: Didouche
Mourad, Ben Boulaïd, Ben M'Hi-
di, Boudiaf, Rabah Bitat og Krim
Belkacem. Den sidste havde læn-
ge ledet en oprørsgruppe Kaby-
lia. I en tid med almen afkoloni-
sering syntes den store franske
militære indsats i denne krig ret
meningsløs, men kolonialisterne
(«piedsnoirs») tilhørte i mange
tilfælde tredje og fjerde generati-
on franskmænd født i Algeriet, og
de kæmpede for deres eksistens,
der var baseret på mindretallets
dominans over flertallet. Krigen
blev derfor en af de blodigste og
grusomste af kolonikrigene, og
den pegede frem mod amerika-
nernes krigsførelse i Vietnam.
Krigens karakter blev varslet
gennem Sétif-massakren, hvor en*

fredelig demonstration i anledning fredsafslutningen i Europa, 8. maj 1945, udviklede sig til en almen opstand. Grupper af europæere med jagtgeværer foretog rene straffeekspeditioner mod algerne, og mellem 20 og 40.000 algerere og 97 europæere blev dræbt i løbet af nogle uger.
Opstilling: Krh.A.II.e.10.

Fortress Europe : Hitler's Atlantic Wall
George Forty
Surrey : Ian Allan, 2002. - 160 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

The first Pacific War : Britain and Russia, 1854-1856
John D. Grainger
Woodbridge, Suffolk, UK : Boydell Press, 2008. - xv, 207 s.
Opstilling: Krh.A.II.a.1853-56

Hitler's armada : The Royal Navy and the defence of Great Britain, April-October 1940
Geoff Hewitt
Barnsley : Pen & Sword Maritime, 2008. - 194 s.
Opstilling:
Krh.A.II.d.2.B.Kanalen og Nordsøen

Danger's hour : the story of the USS Bunker Hill and the kamikaze pilot who crippled her
Maxwell Taylor Kennedy
New York : Simon and Schuster, 2008. - 514 s.
Opstilling:
Krh.A.II.d.2.B.Stillehavet

Stützpunkt WN 62
Helmuth K. von Keusgen
1. udg.- Garbsen : HEK Creativ Verlag, 2004. - 141 s.
Opstilling: Kystforsvar.B.

Fjell festning - i krig og fred
Olav Kobbeltveit
Bergen : Eide forlag, 2006. - 153 s.
Opstilling: Krh.A.II.d.2.B.Norge.

Operation End Sweep : A History of Minesweeping Operations in North Vietnam
Edward J. Marolda
Honolulu : University Press of the Pacific, 2005. - xiv, 129 s.
Opstilling: Krh.A.II.e.2.

Zeebrugge and Ostend raids 1918
Stephen McGreal
Barnsley, South Yorkshire : Pen & Sword Military, 2007. - 176 s.
(Battleground Europe. Channel ports WWI)
Opstilling:
Krh.A.II.b.2.B.Zeebrugge & Ostende

Naval warfare 1919-45 : an operational history of the volatile war at sea
Malcolm H. Murfett
Abingdon, Oxon : Routledge, 2008. - 629 s.
Opstilling: Krh.A.II.d.2.A.

Dönitz's last gamble : The inshore U-boat campaign, 1944-45
Lawrence Paterson
Barnsley : Seaforth, 2008. - 208

s.

Opstilling: Krh.A.II.d.2.G.

U-boat combat missions : the pursuers & the pursued: first-hand accounts of U-boat life and operations

Lawrence Paterson

London : Chatham, 2007. - 156 s. ; 29 cm.

Opstilling: Krh.A.II.d.2.G.

Atlantic Wall Typology = Typologie du Mur de l'Atlantique = Atlantikwall -

Typenheft

Rudi Rolf

Middelburg : PRAK Publishing, 2008. - 432 s.

Opstilling: Kystforsvar.B.

Hell in the Pacific : the battle for Iwo Jima

Gordon L. Rottman, Derrick

Wright

Oxford : Osprey, 2008. - 224 s. ; 25 cm.

Opstilling:

Krh.A.II.d.2.B.Stillehavet

Schwere Geschütze am Kanal :

Bereich Boulogne - Calais : 15

cm, 17 cm, 19,4 cm, 24 cm, 28

cm, 30,5 cm, 38 cm, 40,6 cm

Karl-Heinz Schmeelke, Michael Schmeelke

Wölferheim-Berstadt : Podzun - Pallas, 1998. - 49 s.

(Waffen-Arsenal Sonderband ; S-51)

Opstilling: Kystforsvar.B.

Battle of the Baltic Islands 1917 :

triumph of the Imperial German Navy

Gary Staff

Barnsley : Pen & Sword Maritime, 2008. - 178 s.

Opstilling:

Krh.A.II.b.2.B.Kanalen, Nordsøen, Østersøen

Destroyer battles : Epics of naval close combat

Robert Cecil Stern

Barnsley : Seaforth, 2008. - 272 s.

Opstilling: Krh.A.

Alarm i Atlantvallen

Bertil Stjernfelt

Stockholm : Marinelitteraturföreningen, 2007. - 232 s.

Opstilling:

Krh.A.II.d.2.B.Kanalen & Nordsøen.

Military Lessons of the Gulf War

Bruce W. Watson, Bruce George,

Peter Tsouras, B. L. Cyr

The International Analysis

Group on the Gulf War

London : Greenhill, 1991. - 272 s.

I værket gennemgås de erfaringer, der kan drages af Golfkrigen 1990-91, både den politiske og militære begrundelse for at føre krigen analyseres ligesom gennemførelse af operationerne på land, i luften og på søen vurderes såvel på det taktiske- som på det logistiske område.

Opstilling: Krh.A.II.e.5

PERSONALHISTORIE

Playships of the world : the naval diaries of Admiral Dan Gallery, 1920-1924

Daniel V. Gallery, Robert Shenk
Columbia, S.C. : University of South Carolina Press, 2008. - xix, 308 s.

(Studies in maritime history)
Opstilling: Persh.b.GALLERY,
DANIEL V.

Gunboat command : The life of 'Hitch', Lieutenant Commander Robert

Hichens, DSO*, DSC** RNVR, 1909-1943

Antony Hichens

Reprint- Barnsley : Pen & Sword Military, 2008. - xvii, 348 s.

Opstilling: Persh.b.HICHENS,
ANTONY

In Which They Served : The Royal Navy Officer Experience in the Second World War

Brian Lavery

Annapolis : US Naval Institute Press, 2008. - 384 s.

Opstilling: Persh.a.3.

Stealth boat : fighting the Cold War in a fast attack submarine

Gannon McHale

Annapolis, Md. : Naval Institute Press, 2008. - xvi, 187 s. ; 24 cm.

Opstilling: Persh.b.McHALE,
GANNON

En engelsk Artilleri-Officers Dagbogsoptegnelser fra Kjøbenhavns Belejring 1807

William Swabey, Hector Bunde-

sen

København : 1918. - 20 s.

Dagbogsoptegnelserne blev først offentliggjorte 1916 i februar-maj udgaven

af »Journal of the Royal United Service Institution« ved John H. Leslie.

Opstilling: Krh.A.II.a.1807-14

POLITIK OG EFTERRET- NINGSVÆSEN (FORSVAR- SPROBLEMET)

Piracy - Threat at Sea : A risk analysis

Dieter Berg, Thomas Artmann,
Tillmann Kratz, Katja Lührmann,
Edwin Mast

München : Münchener Rückver-
sicherungs-Gesellschaft, 2006. -
52 s.

(Knowledge series)

Opstilling: Politik.N.

Hide and seek : the untold story
of Cold War espionage at sea

Peter A. Huchthausen, Alexandre
Sheldon-Duplaix

Hoboken, NJ : J. Wiley & Sons,
2009. - 414 s.

Opstilling: Efterretningsvæsen.C.

Small boats, weak states, dirty
money : the challenge of piracy

Martin N. Murphy

New York : Columbia University
Press, 2008. - 539 s.

Opstilling: Politik.N.

Danske hærordninger efter 2. ver-
denskrig i nationalt og internatio-
nalt perspektiv

S.C. Volden
 Danmark. Hærens operative
 Kommando
 Karup : Hærens Operative Kom-
 mando, 2007. - 156 sider
 Opstilling: Forsvarsproblemet.A.

CIA - fra den kolde krig til krigen
 mod terror
 Tim Weiner
 1. udgave 1. oplag- Kbh. : 2008. -
 500 sider
 Opstilling: Efterretningsvæsen.C.

SKIBE, SKIBBYGNING , m.m.

Fletcher class destroyers
 Lester Abbey, George Richardson
 Barnsley : Seaforth, 2007. - 64 s.
 (ShipCraft ; 8)
 Opstilling: Skibbygning.K.

Berömda skepp
 Erik Abranson, Edward Mortel-
 mans, Perttu Kortelainen
 3., kart. uppl- Stockholm : Legen-
 da, 1985. - 124 s. ; 29 cm
 Opstilling: Historie.I.

British battlecruisers of the Sec-
 ond World War
 Steve Backer
 Barnsley : Seaforth, 2007. - 64 s.
 (ShipCraft ; 7)
 Opstilling: Skibbygning.K.

Japanese heavy cruisers : Myoko
 and Takao classes
 Steve Backer
 London : Chatham, 2006. - 64 s.
 (ShipCraft ; 5)

Opstilling: Skibbygning.K.

Bismarck and Tirpitz
 Steve Backer
 Barnsley : Seaforth, 2008. - 64 s.
 (ShipCraft ; 10)
 Opstilling: Skibbygning.K

US cruisers 1883-1908: The birth
 of the steel navy
 Lawrence Burr
 Oxford: Osprey, 2008. - 48 s.
 (Osprey New Vanguard Series ;
 143)
 Opstilling: Krh.A.I.a.3.

Royal Navy Submarines : 1901 -
 present
 Maurice Cocker
 Barnsley : Pen & Sword Mar-
 itime, 2008. - 133 s.
 Opstilling: Ubådsvæsen.A.I.

Danger fighters : Men and ships
 of the U.S. Coast Guard
 C.B Colby
 Annapolis : Coward, McCann &
 Geoghegan, Inc, 1953. - 48 s.
 Opstilling: Historie.C.3.a.

Twenty-first century submarines
 and warships
 Peter Darman, ed.
 Hoo : Grange, 2004. - 192 s.
 (Military handbooks)
 Opstilling: Ubådsvæsen.A.X.

RN Aircraft Carriers In Focus
 David Hobbs
 Liskeard : Maritime Books, 2008.
 - 152 s.
 Opstilling: Krh.A.I.a.2.

Fregatten »Jylland« : Tegninger
 Alf Holm
 [s.l.] : [s.n.],
 1858,1862,1892,1932
 1 : Apteret som Logiskib.- 1892
 2 : Rigning.- 1932. Rettet 1947
 3 : Tegning til en Skrue-Dampfregat.- [185?]
 4 : Tegning af Skandse og Baksdækket til Skruefregatten No 48 med Maskineri af 400 Hestes kraft.- 1858. Signeret af O. Suenson. Approberet 25. August 1858.
 5 : Tegning af Skanse og Baksdækket i Fregatten Jylland.- 1862
 Opstilling: Skibbygning.F.I.- EJ
 TIL UDLÅN

The ironclads: an illustrated history of battleships from 1860 to the First World War
 Peter Hore
 London : Southwater, 2006. - 96 s.
 Opstilling: Krh.A.I.b.

Battleships of World War I: over 185 archive photographs and illustrations of 70 ships
 Peter Hore
 London : Southwater, 2007. - 96
 Opstilling: Kra.A.I.b.

Miniature ship models : a history and collector's guide
 Paul Jacobs
 Annapolis, Md. : Naval Intitute Press, 2008. - 176 s. ; 25 x 29 cm.
 Opstilling: Skibbygning.K.

The frigate Surprise The complete story of the ship made famous in the novels of Patrick O'Brian.
 Lavery, Brian., Hunt, Geoff.
 New York : W.W. Norton, 2008. - 144 s.
 Index/bibl.
 Opstilling: Historie.C.2.

The Submarine: an illustrated history from 1900 to 1950
 John Parker
 London : Southwater, 2008. - 160 s. ; 30 cm.
 Opstilling: Ubådsvæsen.A.X.

BJÆRGNINGSVÆSEN OG DYKNING.

Vrak i Östersjön : förlorade för världen
 Björn Hagberg, Carl Douglas, Jonas Dahm
 Stockholm : Prisma, 2008. - 164 s.
 Opstilling: Bjærgningsvæsen.B.

STRATEGI OG TAKTIK

Essay on naval tactics, systematic and historical with explanatory plates : in four parts
 John Clerk
 Uckfield, East Sussex : Naval & Military Press, 2008. - 287 s.
 Opstilling: Krigskunst.C.

Piracy, maritime terrorism and naval strategy

Bjørn Møller

1. udgave 1. oplag- København :
Dansk Institut for Internationale
Studier,
2009. - 36 sider
(DIIS report ; 2009/02)
Opstilling: Krigskunst.N.

Militær etik og ledelse i praksis
Katrine Nørgaard, Stefan Ring
Thorbjørnsen, Vilhelm Holsting
Forsvarsakademiet

1. udgave 1. oplag- København :
Forsvarsakademiet, 2008. - 150 s.
Opstilling: Krigskunst.A.1.

Wired for war : the robotics revolution and conflict in the twenty-first century

ERHVERVELSER MAJ/JUNI 2009

HISTORIE

The United States Navy in the
Pacific, 1909-1922

William Reynolds Braisted

1. Naval Institute Press pbk. ed.-
Annapolis, Md. : Naval Institute
Press, 2008. - xii, 741 s.

*Amerikanerne påbegyndte en
periode af senimperialisme, som
de selv kalder "America's rise as
an overseas power". Den
beskrevne periode påbegyndtes
med indsættelsen af præsident
Taft i 1909 og afsluttes i dette
værk med indgåelsen af bl.a. Wash-
ington flådetraktaten af 1922. I
denne periode anvendte man*

P. W. Singer

New York : Penguin Press, 2009.
- 499 s.

Summary: A military expert
reveals how science fiction is fast
becoming reality on the battle-
field, changing not just how wars
are fought, but also the politics,
economics, laws, and ethics that
surround war itself
Opstilling: Krigskunst.L.

Operational warfare at sea: theory
and practice

Milan N. Vego

Abingdon, Oxon, UK : Rout-
ledge, 2009. - 282 s.

(Naval policy & history ; 42)
Opstilling: Krigskunst.C.

*U.S.Navy til at få indflydelse i
Caribien, Mellemamerika og i
Stillehavet ved bl.a. at overtage
tidligere tyske øbesiddelser med
mere.*

Opstilling: Historie.C.3.

Holmenkatastrofen

Sune Wadskjær Nielsen

Kastrup : Sune Wadskjær Nielsen,
2008. - 94 s.

*Holmen katastrofen er den folkeli-
ge betegnelse for den ulykke, der
ramte Søminevæsenets depoter på
flådestationen (i København) den
13. november 1951.*

Opstilling: Historie.C.1.a.Holmen

Mindehøjtideligheden på Sjæl-
lands Odde Onsdag d. 22/3 - 1933
: 125 års dagen for Kampen på
Sjællands Odde

[s.l.] : [s.n.], 1933-2007. - 12 bilag og 2 skrivelser.

Mindehøjtideligheden på Sjællands Odde, onsdag den 22.3 1933. Sølieutenantselskabet afholdt en mindehøjtidelighed på Sjællands Odde på ovennævnte dato i anledning af 125 års-dagen for lineskibet Prins Christian Frederiks kamp mod overlegne engelske styrker. Alle i den anledning afholdte officielle taler er her arkiveret og tillige findes chefen for Marinens Flyvevæsens direktiv af 20.3 1933 for marinens luftstyrkers deltagelse sign. Grandjean. Flyvevæsenet deltog med ikke mindre end 14 fly.
Opstilling: Krh.A.II.a.1807-14.BOKS- EJ TIL UDLÅN

Scrap Book : Orlogsværftet 1926 - 59

[s.l.] : [s.n.], 1959. - u. pag.
Orlogsværftet havde åbenbart visse problemer i 1926, der nok var mere politisk orienterede. Det var således et politisk mål at spare personel og samtidigt opnå "forenklinger". Udklippene følger både nybygninger og den betydelige flyvemaskineproduktion i mellemkrigsårene, der er ukendt for mange. Opstilling: Historie.C.1.a.BOKS- EJ TIL UDLÅN

KRIGSHISTORIE

Carrier strike : The Battle of the Santa Cruz Islands, October 1942
Eric M. Hammel
St. Paul : Zenith Press, 2004. -

xii, 409 s. [24] s. of plates
Bogen omtaler det 4. hangarskibsslag mellem japanerne og amerikanerne under den 2. verdenskrig. Kampen var en del af Guadalcanalkampagnen, der bl.a. omfattede en kamp om det logistiske forsyningsstog til det belejrede marinekorps. Amerikanerne trak sig ud af kampen og japanerne kunne vel nok erklære en midlertidig sejr. Levende fortalt også på eskadrille-niveau.

Opstilling:

Krh.A.II.d.2.B.Stillehavet

The attack on Pearl Harbor : An illustrated history

Larry Kimmett, Margaret Regis
Rev. ed- Seattle, WA : Navigator Pub, 1999. - 127 p.

Bogen er en systematisk gennemgang af de skader, den japanske marines flyvevåben påførte skibe, fly og baser på Hawaii den 7. december, 1941. Dagen kaldes i U.S. Navy kredse: "Day of infamy" og genskabes i dette gennemillustrerede værk med mange præcise detaljer. Hver eneste fase af angrebet gennemgås og illustreres lige fra den tidlige japanske planlægning via destruktoren af slagskibsrækken til den bemærkelsesværdige hævnning og reparation af skibene.

Opstilling:

Krh.A.II.d.2.B.Stillehavet

First U-Boat Flotilla
Lawrence Paterson
Annapolis : Naval Institute Press, 2002. - xix, 300 s.

Forfatteren har boet i Brest ved de gamle ubådsbunkere har specialiseret sig i forskning om især tyske ubådsvrage og disses historie. Dette arbejde er senere videreført i Royal Navy Submarine Museums arkiv gruppe, hvor denne afhandling om Tysklands 1. ubådsflotille er blevet til. Bogen omtaler flotillens historie fra etableringen i 1935, den indledende betydelige succes og flotillens langsomme nedkæmpning af de stedse mere kapable allierede antiubådsstyrker. Værket slutter med en beskrivelse af de sidste ubådes flugt fra Brest og af den afsluttende kamp på land ved forsvaret af citadellet i Brest. Bilag over enheder i flotillen til forskellige tider, tabeller over enhedernes skæbne, kildefortegnelse og indeks. En god og velforsket kilde.

Opstilling: Krh.A.II.d.2.G.

No Higher Honor : Saving the USS Samuel B. Roberts in the Persian Gulf
Bradley Peniston
Annapolis, Md. : United Naval Institute, 2006. - xvi, 275 s.
Operationerne i den Persiske Havbugt under den såkaldte tankerkrig i 1987-89 krævede en del ofre fra den amerikanske marine. Under i øvrigt vanskelige forhold med meget problematiske engagementsregler opererede fregatten USS Samuel B. Roberts i to måder med eskorteopgaver indtil den den 14. april 1988 detonerede en sømine, der gav anledning

til en heroisk indsats for at redde fregatten. Det lykkedes at redde skibet og der blev efterfølgende udkæmpet en større gengældelsesoperation i form af et overfladeslag i havbugten.

Opstilling: Krh.A.II.e.5.

Inside the danger zone : the U.S. Military in the Persian Gulf, 1987-1988

Harold Lee Wise

Annapolis, Md. : 2007. - xiii, 272 s.

Mellem besættelsen af den amerikanske ambassade i Teheran i 1979 og Iraks invasion af Kuwait i 1990, sejlede den amerikanske flåde i farligt farvand, når den opholdt sig i den Persiske havbugt. Her omtales specifikt luftangrebet på USS Stark, der til overflod kom fra Irak, der skulle beskyttes. Endvidere omtales de engagementer, der blev resultatet af den tankskibseskorte for irakiske tankere, der udviklede sig til en uerklæret golfkrig mellem USA og Iran.

side 196 ikke intakt

Opstilling: Krh.A.II.e.5.

PERSONALHISTORIE

Four Weeks in May : The Loss of HMS Coventry : A Captain's Story

David Hart Dyke

London : Atlantic, 2007. - xxv, 272 s

De fire uger, der her omtales udviklede sig i maj 1982 under

udførelsen af de maritime operationer i Falklandskampagnen. Kommandør D. H. Dyke var chef for HMS Coventry, en type 42 missildestroyer, der fik tre bombetræffere fra et angreb af argentinske Skyhawks (A-4) og derefter sank med tabet af kun 19 mand på grund af moderne redningsmidler. Kommandøren forblev i tjeneste indtil 1990 og har først nu udgivet sine erindringer om Falklandskrigen og tabet af sit betroede skib. Teksten er ledsaget af gode operationelle plot og kredser ikke mindst om opgaven som skibschef i både gode og meget dårlige tider.
Opstilling: Persh.b.DYKE, DAVID, HART

The Captain's steward : Falklands, 1982
Barrie Fieldgate
1. ed.- Ely, Cambridgeshire : Melrose, 2007. - xiv, 412 s.,
Endnu en bog om Falklandskrigen, denne gang set fra en chefhovmesters synspunkt. Der er tale om chefshovmesteren i HMS Broadsword. Bogen omtaler indledningsvist den almindelige skibstjeneste ombord under ophold i Gibraltar og i Middelhavet, lige-

som forfatterens tjenstlige baggrund anføres. Senere følges krigsforberedelserne, set fra hovmesteren og den menige besætnings synspunkt, og forlægningen til Sydatlanten, med al dens spænding og rygtedannelse beskrives. Selve Falklandskrigen beskrives dag for dag.
Opstilling: Persh.b.FIELDGATE, BARRY

SKIBE, SKIBBYGNING

Rebuilding the Royal Navy : Warship design since 1945
D. K. Brown, George Moore
Annapolis, Md. : Naval Institute Press, 2003. - 208 s.
Denne udgivelse er nr. 4 i serie om Royal Navy's krigsskibskonstruktion. Forfatteren var her selv skibskonstruktør og har derfor en personlig tilgang til perioden. Denne var karakteriseret ved, at den meget store men delvist udslidte engelsk flåde skulle erstattes med nye skibe i efterkrigstidsperioden. Der blev tale om hangarskibe, jagere, fregatter og ubåde, herunder både diesel- og nukleart fremdrevne samt minestrygere og logistiske enheder.
Opstilling: Skibbygning.F.II.

FRANSK-BRITISK FORSVARSSAMARBEJDE

Den 2. november 2010 indgik den franske præsident Nicolas Sarkozy og den britiske premierminister David Cameron ved et topmøde i Lancaster House i London to historiske aftaler om et fremtidigt sikkerheds- og forsvarspolitisk samarbejde af vidtrækkende karakter.¹

Tilnærmelsen mellem de to lande vil i henhold til udtalelser fra topmødet tillade Frankrig og Storbritannien sammen at modgå nye trusler som spredning af masseødelæggelsesvåben og fra ballistiske missiler, terrorisme og angreb mod samfundets sårbare informationssystemer. Det fremgår endvidere af fælleserklæringen efter aftalen, at det drejer sig om at sætte de to landes styrker i stand til at optræde i fællesskab, optimere kapaciteterne og gøre forsvarsinvesteringerne mere rentable.

Den første aftale fokuserer på et øget samarbejde mellem franske og britiske styrker, ligesom der vil blive tale om en deling og fælles anvendelse af materiel og anden udrustning. Fra 2011 vil et fælles ekspeditionskorps på 3.500 – 5.000 mand blive etableret og indlede fælles uddannelse og træning. Styrken, der skal kunne indgå i højintensive operationer, vil bestå af en brigade støttet af flåde- og flystyrker men vil ikke være permanent opstillet. Den skal kunne sammendrages med et passende varsel og indgå i operationer under NATO, EU og FN. Den første aftale indebærer desuden fælles anvendelse af hangarskibe fra 2020. Den britiske beslutning om at installere katapult og landingsudstyr i et fremtidigt hangarskib gør det muligt for franske og britiske fly at operere fra begge landes hangarskibe. Fra begyndelsen af 2020-årene vil man kunne opleve opstilling af en fælles fransk/britisk hangarskibsgruppe med komponenter fra begge lande. Denne tætte samarbejdsform ventes at kunne vare 30 år ud i fremtiden.

I forbindelse med de to landes anskaffelse af et nyt transportfly, nemlig den militære version af Airbus, vil der blive udviklet planer for fælles vedligeholdelse, logistik og uddannelse. Anskaffelseskontrakten ventes godkendt i slutningen af 2011, og det første A400M skulle herefter blive leveret til Frankrig i 2013.

Der forudses endvidere fælles udvikling af udrustning og teknologi til den fremtidige generation af atomdrevne undervandsbåde. Udstyr til minerydning vil ligeledes blive harmoniseret for at sikre effektivitet og interoperabilitet, hvortil kommer ønsket om at støtte og udvikle det fransk/britiske industrielle samarbejde på undervandsområdet.

Frankrig og Storbritannien betragter truslen mod de to landes informationsteknologi med stor alvor og vil arbejde for at forbedre nationale og fælles systemers modstandskraft.² Potentialet for udvikling af fælles militær satellitkommunikation vil blive konceptundersøgt i 2011. Også på dette område er forventningen, at der kan spares generelle omkostninger for de satellitter, som skal sættes i drift i perioden 2018 – 2022.

Den anden aftale omhandler en serie projekter inden for den industrielle sektor, herunder vedrørende forskning og teknologi. Blandt disse er der fra 2015 aftalt fælles udnyttelse af de to landes laboratoriefaciliteter. Formålet vil på sigt være fælles modelafprøvning af effektiviteten af nukleare sprænghoveder og det tilhørende udstyr ved to fælles videnskabelige institutioner i henholdsvis Valduc (Bourgogne) og Aldermaston (Berkshire). Det teknologiske samarbejde omfatter også nukleare ubåde, droner, missiler og minerydningssystemer.

Fra 2011 vil Frankrig og Storbritannien sammen udvikle en fremtidig version af en overvågningsdrone (middel højde – stor udholdenhed) til ibrugtagning i perioden 2015 – 2020, og dernæst følger en evaluering af behov og muligheder for udvikling af en våbenbærende drone med forventet ibrugtagning omkring 2030. Der er desuden en aftale om udvikling af missilsystemer inden for det kommende 10-år. Der sigtes således mod at lancere en serie missiludviklingsprojekter, fx udvikling af det lette sømålsmissil FASGIW(H)/ANL³, evaluering og vurdering af forbedring af krydsermissilet Scalp/Storm Shadow og udvikling af et kortrækende luftforsvarsmissil.

De to lande er desuden enige om at bekæmpe enhver form for terrorisme. Det eksisterende samarbejde skal styrkes, især inden for områderne: Varsel om terroraktiviteter og rekruttering af terrorister, informationsdeling om ændringer i trusselsniveau, flysikkerhed og forebyggelse af terrorisme inden for det nukleare, radiologiske, biologiske og kemiske område.

De to landes ledere benyttede lejligheden til at bekræfte deres engagement i NATO og EU, at understrege behovet for at styrke båndene mellem de to institutioner samt udtrykke deres fælles synspunkter på strate-

giske spørgsmål som spredning af masseødelæggelsesvåben, herunder specielt risiko for spredning af atomvåben til Iran og Nordkorea; desuden drøftedes hjælp til Pakistan og bestræbelserne på at overdrage ansvaret for egen sikkerhed til Afghanistan.

De historiske aftaler om det militære samarbejde ses som de to landes ønske om at spille en ledende rolle inden for sikkerhed og forsvar og at fastholde deres militære styrke trods store reduktioner i deres forsvarsbudgetter. Der lægges dog stadig vægt på at opretholde landenes uafhængighed med hensyn til at indsætte deres styrker, herunder specielt kontrollen med de ultimative afskrækkelsesvåben, som forbliver under uændret suveræn national kontrol.

1818.

Noter

1. Denne fremstilling bygger hovedsagelig på pressemeddelelser 4. november 2010 fra Elyséepalæet og 10 Downing Str.
2. Et mystisk virus Struxnet hærgede i efteråret 2010 hundredvis af industrielle informationssystemer i Iran.
3. Future Anti Surface Guided Weapon – Heavy/Anti-Navire Léger – afløser for Sea Skua/ AS 15 TT.